

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/2939/2021.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Schanda Balázs és dr. Varga Réka* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 90. § (2) bekezdésének második mondata alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Indokolás

I.

- [1] 1. A jogi képviselővel (dr. Bieber Ivóna ügyvéd) eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján nyújtott be alkotmányjogi panaszt.
- [2] 1.1. Az indítványozó által kifogásolt jogszabályi rendelkezéshez kapcsolódó ügy lényege a következő.
- [3] A Pécsi Törvényszék a 2019. július 9-én kihirdetett 7.B.365/2017/125. számú ítéletével bűnösnek mondta ki az indítványozót mint társtettet – a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 365. § (1) bekezdés *a)* pontjába ütköző és a (3) bekezdés *b)*, *c)* és *e)* pontjaira figyelemmel a (4) bekezdés *b)* pontja szerint minősülő – rablás büntetében. Ezért a bíróság az indítványozót mint erőszakos többszörös visszaesőt fegyházban végrehajtandó életfogytig tartó szabadságvesztésre és a közügyektől 10 évi eltiltásra ítélte azzal, hogy az indítványozó feltételes szabadságra nem bocsátható. Megszüntette az indítványozónak a Fővárosi Törvényszék 7.Bk.1364/2013/2. számú ítéletével kiszabott 10 év 7 hónap 15 nap fegyházbüntetésből feltételes szabadságra bocsátását és elrendelte a ki nem töltött tartam végrehajtását. Rendelkezett továbbá az előzetes fogvatartásban töltött idő szabadságvesztés büntetésbe való beszámításáról, a

lefoglalt dolgokról, a magánfél polgári jogi igénye érvényesítésének egyéb törvényes útra utasításáról és a bűnügyi költségről.

- [4] Az elsőfokú ítélettel szemben az ügyészség az indítványozó bűnösségének magánlaksértés büntettében való megállapítása és a feltételes szabadságra bocsátás kizárásának mellőzése, az indítványozó és védője felmentés, illetve hatályon kívül helyezés érdekében jelentett be fellebbezést.
- [5] A Pécsi Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2021. február 16-án kihirdetett Bf.I.71/2019/55. számú ítéletével az indítványozót bűnösnek mondta ki magánlaksértés büntettében [Btk. 221. § (1) és (2) bekezdés *a)*, *d)* pont és (4) bekezdés] is, mellőzte a feltételes szabadságra bocsátást kizáró elsőfokú ítéleti rendelkezést és annak legkorábbi időpontját 25 évben állapította meg. Egyebekben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet, az indítványozó tekintetében érdemben helybenhagyta.
- [6] A másodfokú bíróság a feltételes szabadságra bocsátást kizáró rendelkezés mellőzését arra alapította, hogy az indítványozó bűnösségét az elsőfokú bíróság rablás büntettében és magánlaksértés büntettében állapította meg, ezek a bűncselekmények viszont nem szerepelnek a Btk. 44. § (1) bekezdésének *a)–r)* pontjaiban. Ehhez képest pedig az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt indítványozó esetében törvénysértően került sor a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárására. Vagyis a másodfokú bíróság álláspontja szerint nem volt törvényi alapja az indítványozó esetében a tényleges – a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizáró – életfogytig tartó szabadságvesztés, a Btk. szerint kötelezően alkalmazandó kiszabásának.
- [7] 1.2. Az indítványozó ezt követően az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Btk. 90. § (2) bekezdésének második mondata alaptörvényellenességének megállapítása és megsemmisítése, továbbá a jogerősen lezárt büntetőeljárásának felülvizsgálata érdekében.
- [8] Indítványában az Alaptörvény XXVIII. és IV. cikke sérelmére hivatkozott.
- [9] Az indítvány szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés bírói mérlegelést nélkülöző, törvény által kötelező kiszabása sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Ennek indoka, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés kizárja a jogalkalmazói mérlegelés lehetőségét és ezzel a bíróság intézményének fogalmi elemét képező döntési lehetőségét teljes egészében elvonja. Ezáltal lehetetlenné teszi az egyéniesített büntetéskiszabást, amit az Emberi Jogok Európai Bíróságának számos határozata, az Alapvető Jogok Biztosa és az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatai [23/2014. (VI. 15.) AB határozat; 13/2002. (III. 20.) AB határozat] is elvárnak.
- [10] Az indítványozó a támadott jogszabályi rendelkezéssel kapcsolatban az Alaptörvény IV. cikkének sérelmét is felveti. Hivatkozott arra, hogy esetében ugyanis úgy kellett az eljáró bíróságoknak őt kötelezően életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélnie, hogy a

önmagában a terhére rótt három cselekményének egyike sem – sem a személyi szabadság megsértése, sem a rablás, sem a magánlaksértés és rablás – nem büntethető életfogytig tartó szabadságvesztéssel. A harmadik cselekményként elkövetett rablás miatt a büntetés felső határának kétszeresére történő megemelése után legfeljebb 30 évet lehetett volna kiszabni.

- [11] Az indítványozó szerint az erőszakos többszörös visszaesői minőséget megalapozó első bűncselekmény, a legfeljebb 3 évi szabadságvesztéssel büntethető személyi szabadság megsértése pedig kifejezetten súlytalannak mondható a kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéshez képest. Ezzel szemben, aki többszörösen minősülő emberölést követ el, annak esetében csupán lehetőség az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása.
- [12] Ezért a sérelmezett rendelkezés elvonja annak a lehetőségét, hogy a bíróság a büntetés kiszabásakor a cselekmény súlyának szem előtt tartásával értékelhesse a cselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességét, s így az indítványozó szabadsághoz való jogát a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan korlátozza.
- [13] 2. Az igazságügyért felelős miniszter *amicus curiae* beadványban tájékoztatta az Alkotmánybíróságot az indítvánnyal összefüggő szakmai álláspontjáról.

II.

- [14] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.”

- [15] 2. A Btk. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„90. § (2) Az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a

bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”

III.

- [16] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról döntött, melynek során az eljáró tanács vizsgálta, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi feltételeknek.
- [17] E vizsgálat lefolytatását követően az Alkotmánybíróság tanácsa az alkotmányjogi panaszt 2022. március 8-án befogadta.
- [18] A befogadási eljárásban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány – figyelemmel a 23/2014. (VI. 15.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) foglalt megállapításokra is – felveti annak kérdését, hogy a Btk. kifogásolt rendelkezése megfelel-e a szabadsághoz való jog korlátozásának módját és mértékét illetően az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelménynek, továbbá a büntetéskiszabás kapcsán a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti feladatmegosztást, illetve a bíróság mérlegelésén alapuló differenciált büntetéskiszabást érintően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó bírói függetlenség követelményének.
- [19] Ezért alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata – amely az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabását írja elő, ha az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határa a húsz évet meghaladná vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető – összhangban áll-e az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdéséből és XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.

IV.

- [20] Az indítvány nem megalapozott.
- [21] 1. Az indítványozó által kifogásolt rendelkezés [Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata] az erőszakos többszörös visszaeső esetében – a törvény szerint kilátásba helyezett határozott tartamú szabadságvesztés büntetési tételével, illetve kilátásba helyezett határozatlan tartamú szabadságvesztéssel való büntethetőségéhez kötötten

– írja elő az életfogytig tartó szabadságvesztés (ám önmagában a feltételes szabadságból való kizárást nem feltételező) kiszabására való kötelezést. Másképpen szólva rögzíti az Alkotmánybíróság, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata szerinti rendelkezés – önmagában – nem jelenti, e rendelkezésből nem következik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélet, mérlegelés nélküli kiszabásának kötelezettsége.

- [22] Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség vizsgálata keretében elsőként áttekintette a kifogásolt jogszabályhely szabályozási előzményeit, valamint a kapcsolódó jogszabályi környezetet, valamint a hozzáfűződő értelmezéseket.
- [23] Ehhez képest egyaránt jelentősége van az erőszakos többszörös visszaeső fogalmának – mint súlyosabb megbüntetést igénylő s érdemlő elkövetői minősítésnek –, valamint e kategória külön büntetőjogi értékelésére vonatkozó, s egyben az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazására is kiterjedő szabályozás mikénti alakulásának.
- [24] 1.1. Az erőszakos többszörös visszaeső fogalmát a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) módosításáról szóló 2009. évi LXXX. törvény iktatta be a régi Btk. rendelkezései közé, 2009. augusztus 9. napján kezdődő hatállyal.
- [25] A módosítás szerint az erőszakos többszörös visszaesés megállapításának alapjául szolgáló bűncselekmény esetében az e bűncselekmény – Btk. Különös Része szerinti – büntetési tételének alsó határa eleve megemelkedik (vö.: régi Btk. 97/A. §).
- [26] A módosítás szerint erőszakos többszörös visszaeső feltételes szabadságra nem bocsátható [vö.: régi Btk. 47. § (4) bekezdés c) pont]; s esetében a szabadságvesztés végrehajtása nem függeszthető fel [vö.: régi Btk. 91. § (1) bekezdés a) pont].
- [27] A módosítás szerint erőszakos többszörös visszaesőnek minősül az a többszörös visszaeső, aki legalább három alkalommal személy elleni erőszakos bűncselekményt követett el. Az értelmező rendelkezés egyben kimerítően meghatározta azt is, hogy – e vonatkozásban – mit kell tekinteni személy elleni erőszakos bűncselekménynek (vö.: régi Btk. 137. § 17. pont).
- [28] E módosítás a régi Btk. halmazati büntetésre, valamint az életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó szabályozását – e vonatkozásban – nem változtatta (vö.: régi Btk. 47/A.–47/C. §, 85–86. §).
- [29] 1.2. Ezt követően a régi Btk. módosításáról szóló 2010. évi LVI. törvény (a továbbiakban: Mód.tv.) módosította régi Btk. vonatkozó rendelkezését, 2010. július 23-án kezdődő hatállyal.
- [30] A Mód.tv. alapvetően három irányba módosította régi Btk.-t. Résztint visszaállította a szabadságvesztés kiszabása esetében a középértékre vonatkozó rendelkezést, résztint módosította az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szabályozást,

végül pedig módosította a halmazati büntetésre vonatkozó szabályozást is (vö.: régi Btk. 83. §, 85. §, 97. §, 97/A. §).

- [31] A Mód.tv.-nek a halmazati büntetésre vonatkozó módosítása – nyilvánvaló – összefüggő az erőszakos többszörös visszaeső büntetőjogi helyzetével. Az ezirányú módosítás ugyanis arra vonatkozott, hogy az erőszakos többszörös visszaesői kategória megállapításának alapjául szolgáló bűncselekményi körbe tartozó bűncselekmények kapcsán (rég. Btk. 137. § 17. pont), halmazat esetében a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének felső határa nem a felével, hanem a kétszeresére emelkedik [vö.: régi Btk. 85. § (4) bekezdés, 97/A. § (1) bekezdés].
- [32] A Mód.tv. utóbbi módosítás viszont egyidejűleg azt is jelentette, hogy elvetette a 2009. évi LXXX. törvény szerinti, az erőszakos többszörös visszaesés megállapításának alapjául szolgáló bűncselekmény esetében, az e bűncselekmény (Btk. Különös Része szerinti) büntetési tételének alsó határának eleve megemelésére vonatkozó rendelkezését. Aminek indoka nyilvánvalóan a korábbtól eltérő büntetőpolitikai felfogás következménye.
- [33] Ugyanakkor a Mód.tv.-nek a halmazati büntetésre és kifejezetten az erőszakos többszörös visszaesőre vonatkozó módosítása egyaránt rögzítette, miszerint „Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a 20 évet meghaladja, vagy a törvény szerint a bűncselekmény (ért. halmazat esetén bármelyik bűncselekmény) életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni” [vö.: régi Btk. 85. (4) bekezdés és 97/A. § (1) bekezdés zárómondatai].
- [34] Egyidejűleg a Mód.tv. nem változtatta meg a régi Btk. életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó általános rendelkezését (vö.: régi Btk. 47/A.–47/C. §), valamint az erőszakos többszörös visszaeső feltételes szabadságra bocsátásból és a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztéséből való törvényi kizárására vonatkozó rendelkezését [vö.: régi Btk. 47. § (4) bekezdés c) pont), Btk. 91. § (1) bekezdés a) pont].
- [35] 1.3. A 2013. július 1-én hatályba lépett Btk. fenntartotta a Mód.tv.-nyel bevezetett, illetve hatályban tartott szabályozást.
- [36] Az értelmező rendelkezések között határozza meg az egyes visszaesői kategóriákat, közte az erőszakos többszörös visszaesőt [Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pont], valamint rögzíti a személy elleni erőszakos bűncselekmények kimerítő felsorolását [Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pont].
- [37] Az indítványozó által támadott Btk. 90. § (2) bekezdés előzménye, a 2013. június 30. napjáig hatályos régi Btk. 97/A. § (1) bekezdése szerint „Az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó, súlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik.

Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladja, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”

- [38] E rendelkezést váltotta fel 2013. július 1. napján kezdődő hatállyal az új Btk. 90. § (2) bekezdése, mely szerint „Az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó, súlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”
- [39] Ez utóbbi módosítás szerinti meghaladja/meghaladná szócsere – az indítvány szempontjából – valójában közömbös.
- [40] Időközben az indítványozó által támadott Btk. 90. § (2) bekezdése – a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi CXCVII. törvény által – 2018. július 1. napjától kezdődő hatállyal módosult. Eszerint a Btk. 90. § (2) bekezdésének a jogerős döntés meghozatalakor, s egyben a jelenleg is hatályos szövege szerint „Az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”
- [41] Ez utóbbi módosítás szerinti, a „súlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos” kitétel elhagyása az indítvány szempontjából valójában ugyancsak közömbös, mivel egyidejűleg változatlanul maradt az erőszakos többszörös visszaesőnek minősülést megalapozó alanyi és tárgyi törvényi meghatározottság [Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pont, 26. pont].
- [42] 1.4. Következésképpen az erőszakos többszörös visszaeső esetében a büntetőtörvény 2010. július 23. óta alapvetően azáltal szigorúbb a korábbi szabályozáshoz képest, hogy az ilyen elkövető kapcsán, az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását bizonyos esetben kötelezővé teszi.
- [43] Lényeges azonban már itt rögzíteni, hogy ez viszont nem a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására, vagyis nem az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadság lehetőségéből való kizárásra kötelezést kimondó rendelkezés.
- [44] Az erőszakos többszörös visszaeső esetében az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének (törvényi)

kizártsága ugyanis a Btk. VII. Fejezete szerinti „A büntetések” körébe tartozó rendelkezés [vö.: Btk. 44. § (2) bekezdés a) pont], míg a 90. § (2) bekezdésének zárómondata a Btk. IX. Fejezete szerinti „A büntetés kiszabása” körében van.

- [45] Ennek pedig nem csupán formális, „osztályozó” a jelentősége. Jelentősége abban áll, hogy a törvény a büntetések meghatározása, meghatározottsága által ad egyértelmű alapot arra, hogy mi áll a bíró rendelkezésére (ami valójában a *nulla poena sine lege* elvéből következik).
- [46] Ehhez képest lényegi különbség van aközött, hogy – bár a büntetések felsorolásában csupán a szabadságvesztés áll [Btk. 33. § (1) bekezdés a) pont] – a határozott tartamú szabadságvesztés és a határozatlan (életfogytig tartó) szabadságvesztés a szabadságvesztés két különböző fajtája (Btk. 34. §), amint a szabályozásuk is elvágólag elkülönülő (vö.: Btk. 36–40. § vs. 41–45. §).
- [47] 1.5. Tüzetes vizsgálattal pedig az is szembeűnő, hogy a határozott tartamú szabadságvesztés esetében a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, illetve kizártsága az erőszakos többszörös visszaeső esetében alanyi és nem tárgyi alapon kizárt, bár ehelyűtt van a büntetőtörvénynek tárgyi alapon álló kizártságra vonatkozó előírása is (vö.: Btk. 38. §).
- [48] Ezzel szemben a határozatlan tartamú (életfogytig tartó) szabadságvesztés esetében a Btk. alapvetően tárgyi alapon részint kimerítően meghatározza azokat a bűncselekményeket, amelyek esetében kizárható feltételes szabadságra bocsátás [Btk. 44. § (1) bekezdés].
- [49] Részint pedig alanyi alapon eleve kötelezővé teszi azt az erőszakos többszörös visszaeső elűvető, a bűnszervezetben elűvető [Btk. 44. § (2) bekezdés], valamint azon elűtelt esetében, akit ismételten életfogytig tartó szabadságvesztésre íűtelnek [Btk. 44. § (7) bekezdés].
- [50] Ehhez képest egyrészt életfogytig tartó szabadságvesztésre az íűtelhető, aűkinak a felrűtt bűncselekmény Különös Részi tényállása ezt a büntetést (mint minden esetben alternatívaként) lehetővé teszi; másrészt az életfogytig tartó szabadságvesztésre íűtelés esetében a feltételes szabadságra bocsátásból azt lehet (s nem feltétlenül kell) kizárni, aűkit olyan bűncselekmény miatt íűtelnek el, amely bűncselekmény a Btk. 44. § (1) bekezdésének kimerítő felsorolásában szerepel.
- [51] Következésképpen a Btk. 44. § (2) bekezdés a) pontja alapján az erőszakos többszörös visszaeső életfogytig tartó szabadságvesztésre íűtelése esetében is csak akkor van helye kötelezően a feltételes szabadságból kizárásának, ha olyan bűncselekmény miatt íűtelik el, ami egyűbként szerepel a Btk. 44. § (1) bekezdésének kimerítő felsorolásában.
- [52] 1.6. Mindennek alapja pedig az, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés közötti egyedűli különbség a feltételes

szabadságra bocsátás lehetősége, illetve kizártsága. Mivel az életfogytig tartó szabadságvesztés valójában a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárás folytán válik valóban életfogytig tartóvá (másként szólva ténylegesen életfogytig tartóvá).

- [53] Ami lényeges különbség, s ekként valójában önálló büntetési nemet is jelent, annak minden tartalmi konzekvenciájával (így a feltételes szabadság lehetőségéből való kizártság kérdésében helye van rendkívüli jogorvoslatként felülvizsgálatnak, ami viszont a határozott tartamú szabadságvesztés esetében nincs).
- [54] Ezért nem lehet analogikusan tekinteni a határozott tartamú szabadságvesztés és az életfogytig tartó szabadságvesztés esetében meglévő feltételes szabadságra bocsátásból kizárás szabályaira, az erőszakos többszörös visszaeső vonatkozásában sem.
- [55] 1.7. Alapvető jelentőségű, hogy az erőszakos többszörös visszaeső vonatkozásában, az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélet esetén, a feltételes szabadságra bocsátásból kizárás kérdésénél értelmezni kell a feltételes szabadságra bocsátásból kizárás lehetőségét adó tárgyi alapú törvényi taxáció [Btk. 44. § (1) bekezdés] rendeltetését.
- [56] Ennek rendeltetése, hogy kimerítően meghatározza (felsorolja, listázza) a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának lehetőségére alapot adó bűncselekményeket. Ami pedig nem tágítható.
- [57] Másrészt értelmezni kell a feltételes szabadságra bocsátásból kizárás kötelezését előíró Btk. 44. § (2) bekezdése *a)* pontjának jelentőségét, illetve rendeltetését.
- [58] Ami pedig részint azt jelenti, hogy – értelemszerűen – kizárólag az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélet esetére szóló, mivel a határozott tartamú szabadságvesztés esetére szólóan erről a Btk. 38. § (4) bekezdés *b)* pontja külön, kifejezetten rendelkezik.
- [59] Ehhez képest pedig a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontjának vonatkoztatási alapja kizárólag a 44. § (1) bekezdése, ahhoz kötött, annak feltételrendszerében értelmezendő.
- [60] Másképpen szólva a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja nem önmagában álló, nem – a felrótt bűncselekménytől közömbösen – önálló esete a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek. Alkalmazása nem független a Btk. 44. (1) bekezdésétől, hanem annak taxációjához kötött.
- [61] S ekként – a Btk. 44. § (1) bekezdése alapján – az erőszakos többszörös visszaeső esetében is a perbíró mérlegelésén múlik, hogy életfogytig tartó szabadságvesztést szab-e ki (vö.: Btk. 42. §). A törvény pedig – értelemszerűen – csupán e mérlegelés eredményéhez képest rendelkezik a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja szerinti kötelezésről.

- [62] Ha a perbíró a Btk. 44. § (1) bekezdése szerinti bűncselekményben olyan terhelt bűnösségét állapítja meg, aki erőszakos többszörös visszaeső, viszont – mérlegelése alapján – vele szemben nem életfogytig tartó, hanem határozott tartamú szabadságvesztést szab ki, akkor a Btk. 44. § (2) bekezdés a) pontja közömbös, nem jogi alapja a feltételes szabadságból kizárásnak.
- [63] 1.8. Végül mindezek után, s ehhez képest kell értelmezni a Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának az életfogytig tartó szabadságvesztés kötelező kiszabását előíró rendelkezését.
- [64] A Btk. 90. § (2) bekezdése szerint „Az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”
- [65] Kétségtelen, hogy e rendelkezés második mondata – látszólag – konfrontálódik a Btk. 34. §-a, 42. §-a, 44. § (1) bekezdése, valamint a Btk. Különös Része szerinti, s életfogytig tartó szabadságvesztéssel fenyegetettséget is kilátásba helyező törvényi tényállások szerinti rendelkezésekkel, amelyek az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását, alkalmazását egyaránt lehetőségként, alternatívaként, vagylagosan, azaz a perbíró belátásától függően biztosítják.
- [66] Amint az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdés második mondata is a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazásának lehetőségéről, feltételes lehetőségéről rendelkezik, s mint ilyen lehetőség megléte tekintendő alkotmányosnak, viszont nem hordja magában, nem jelenti a perbíró erre kötelezését.
- [67] Következésképpen az IV. cikk (2) bekezdésének védelmi körébe a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabhatóságának lehetősége, értelemszerűen perbírói mérlegeléstől függő lehetősége tartozik.
- [68] Ezt értelemszerűen kíméli, nem támadja (nem konfrontatív), vagyis – nyilvánvalóan – nem a IV. cikk (2) bekezdése ellenében álló
- sem az, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása a perbíró belátásától függő lehetőség, és annak kapcsán a feltételes szabadság a perbíró belátásától függő lehetőség,
 - sem az, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása a perbíró belátásától függő lehetőség, viszont annak kapcsán a feltételes szabadság lehetősége – törvény erejénél fogva – kizárt,
 - sem az, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása – törvény erejénél fogva – kötelező, viszont annak kapcsán a feltételes szabadság lehetősége a perbíró belátásától függő.

- [69] Kétségtelen azonban, hogy látszólag a IV. cikk (2) bekezdése ellenében álló, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása törvény erejénél fogva, eleve kötelező és annak kapcsán a feltételes szabadság lehetősége is törvény erejénél fogva, eleve kizárt.
- [70] Vagyis, amennyiben a büntetőtörvény rendelkezései alapján, törvény erejénél fogva, perbírói belátástól függetlenül (végeredményként, láncolatosan) kötelezővé válik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása, akkor az nem védett a IV. cikk (2) bekezdésével.
- [71] S így kétségtelen felmerülhet az ilyen szabályozás alkotmányos helyességének kérdése. Ami azonban – nyilvánvalóan – nem jelenti, hogy az ilyen kérdés felvetése eleve alapos.
- [72] 2. Ezért tartotta indokoltnak az Alkotmánybíróság, hogy e tekintetben egyértelműsítse a büntetőjogdogmatikai és az alkotmányossági szempontok összhangjára vonatkozó álláspontját, ami záloga annak, hogy világosan elkülönüljön, külön váljon egymástól a büntetőpolitikai felfogás kérdése (ami helyességének megítélése nem feladata az Alkotmánybíróságnak), a jogdogmatikai érvelés kérdése (melynek helyessége a jogalkalmazás felelőssége), s az alkotmányossági szempont. Mindez pedig – értelemszerűen – részletekbe menő vizsgálatot igényel.
- [73] 2.1. Valamely büntetőjogi rendelkezés alkotmányosságának kérdése nem önmagában álló. A büntetőjogi diszpozíció és a büntetőjogi szankció vonatkozásában egyaránt érvényes alkotmányossági elvárás a normavilágosság követelménye és az önkényes jogértelmezés lehetőségének kizárása. Ez azonban nem elvont vizsgálódás, hanem az Alaptörvény szövegére, annak normatív és intézményes összefüggéseire, s a Btk. rendelkezéseire és intézményeinek koherenciájára egyaránt figyelemmel lévő vizsgálódás.
- [74] Jelen ügyben a jogalkotó általi norma és a perbíró általi döntés viszonyában – értelemszerűen – a büntetés kiszabásában való bírói mérlegelés „alapintézményként” való megmaradása olyan alkotmányossági szempont, ami nem kerülhető meg.
- [75] A jogalkotónak a büntetőjogi szankciórendszer meghatározásában, a büntetés mértékének előírásában szabadsága van, viszont – s éppen ebből adódóan – a perbíró mérlegelési lehetőségének, a bírói függetlenség zálogaként alkotmányossági értéke van.
- [76] 2.2. Ennek leképezése a Btk. büntetési rendszere, ami – egyébként hagyományosan – ún. relatíve határozott. Másként szólva a büntetéskiszabásra vonatkozó törvényi szabályozás a jogalkotó és a bíró, bíróság közötti kompetencia megosztást jelenti.
- [77] A nagyobb törvényi kötöttség kétségtelen egységesebb ítélkezési gyakorlat kialakulását, nagyobb jogbiztonságot biztosíthat, mint a bírói mérlegelés

korlátatlansága. Viszont a differenciálatlan ítélkezés részint szükségképpen igazságtalansághoz vezetne az elbírálandó esetek sokrétűségéhez képest, részint a teljes kötetlenség esetében az ítélkezési gyakorlat nem lenne tájékozódási pont, illetve az ítélkezési gyakorlatnak sem lenne tájékozódási pontja, s mint ilyen nem egyéniesítés, hanem egyénieskedés lenne. (vö.: 1998. évi LXXXVII. törvény 18. §-ához fűzött, 2010. évi LVI. törvény 1. §-hoz fűzött, Btk. 80. §-hoz fűzött indokolás).

- [78] A kompetenciamegosztás mélyén a jogbiztonsághoz fűződő alkotmányos érdek és az igazságosság alkotmányos értéke (vö.: Alaptörvény Nemzeti Hitvallás 16. bekezdés) iránti felelősségvállalás megosztása áll. Mindkettő esetében a jogalkotó és a perbíró felelőssége közös, de nem azonos.
- [79] Nem a jogalkotó büntet, hanem a bíró. A büntetéskiszabás esetében a törvény valójában az igazságosság végett biztosítja, hogy a bíró belátása szerint dönthessen a büntetés megválasztásában, a büntetési tételkeret adta törvényi lehetőség alkalmazásában.
- [80] 2.3. A büntetőjog alapkategóriája a büntetés. A büntetőjog épp azért, s valójában abban különül el a jogrendszer más részétől, mert büntet. Ehhez képest a büntetőjog garanciáinak alkotmányos jelentősége épp az, hogy a *nulla poena sine lege* elvét és erre tekintettel, ennek következményeként a *nullum crimen sine lege* elvét egyidejűleg és egymásra tekintettel, áthághatatlan normatív előírásként tekinti. (vö.: Btk. 1. §)
- [81] Következésképpen az előreláthatóság szempontjából valójában a *nulla poena sine lege* előrébb való, mint a *nullum crimen sine lege*, mivel ezen nyugszik, hogy egy adott magatartás nem csupán megvetendő, hanem büntetendő is.
- [82] Ehhez képest pedig kiemelkedő jelentősége van annak, hogy előrelátható legyen mi a kilátásba helyezett büntetés tartama és tartalma.
- [83] Valójában ebből kiindulva lehet és kell megválaszolni azt a kérdést is, hogy az erőszakos többszörös visszaeső elkövetővel szemben milyen büntetés alkalmazható. Mi az a büntetés, ami már az elkövetéskor kilátásba helyezett.
- [84] Ettől más, és csupán ezutáni kérdés az, hogy az ilyen elkövető elítélése esetében a törvény alapján milyen büntetésfokozó lehetőségek állnak a perbíró rendelkezésére.
- [85] A kérdés tehát az, hogy az erőszakos többszörös visszaeső esetében mi a már elkövetést megelőzően kilátásba helyezett büntetés, amivel az elkövetéskor előreláthatóan számolhat. Az elkövetés körülményei, az előéletének körülményei pedig csupán akkor jönnek szóba, amikor az adott büntetés enyhítése vagy fokozása időszerűvé válik.
- [86] Ez nem csupán törvényességi, hanem a büntetőjog alkotmányossági kérdése is. Abból adódóan, hogy a büntetőjog alkotmányosságának záloga, hogy tettebüntetőjog, a tett az, ami büntetést érdemel, az alanyi mivolt pedig csupán a

törvény általi, illetve jogalkalmazó szerinti büntetés csökkentés, avagy a büntetésfokozás igazolási alapja.

- [87] A büntetés nyilvánvalóan valamely bűncselekmény elkövetése esetére szóló. Ehhez képest pedig abból kell kiindulni, hogy a Btk. milyen büntetéseket határoz meg (az Általános Részben) és mely bűncselekmények esetében milyen büntetést rendel alkalmazni (a Különös Részben).
- [88] 2.4. A Btk. Különös Része számos bűncselekmény esetében rendelkezik, s mindig alternatív lehetőségként az életfogytig tartó szabadságvesztésről, mint szankcióról.
- [89] Az erőszakos többszörös visszaeső esetében releváns (az ebbéli mivoltot meghatározó) bűncselekmények közül van, ami életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő, és van, ami ilyen büntetéssel nem sújtható.
- [90] Vagyis az erőszakos többszörös visszaeső elkövető azzal számolhat, hogy ha valamely elkövetése életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő, akkor ez vele szemben is kiszabható.
- [91] Az erőszakos többszörös visszaeső azzal is számolhat, hogy ha valamely elkövetésének tárgya olyan bűncselekmény, amely nem csupán életfogytig tartó szabadságvesztéssel is sújtható, hanem a feltételes szabadság is kizárható, akkor ez vele szemben is kötelezően alkalmazható. Vagyis a vele szemben kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés.
- [92] Ezen túlmenően az erőszakos többszörös visszaeső a büntetésfokozó törvényi szabály alapján azzal is számolhat, hogy vele szemben kötelezően életfogytig tartó szabadságvesztést fognak kiszabni, akkor is, ha egyik elkövetése sem olyan bűncselekmény volt, ami ezzel fenyegetett lenne.
- [93] Mindezen túlmenően azonban az erőszakos többszörös visszaeső elkövetőnek a Btk. alapján valójában nem kell azzal számolnia, hogy életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélté esetén egyben – a törvény erejénél fogva – a feltételes szabadságból is kizárt fog lenni.
- [94] A büntetésfokozó törvényi szabály előírása ugyanis – értelemszerűen – nem léphet a büntetést meghatározó törvényi rendelkezés helyébe.
- [95] Ez, illetve az ilyen értelmezés egyenesen beleütközne a *nulla poena sine lege* elvébe.
- [96] 3. A Btk. 90. §-a kétségtelen nem büntetést meghatározó, hanem büntetéskiszabási, büntetésfokozásra vonatkozó rendelkezés.
- [97] A Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata szerint a törvény eleve kötelezővé teszi az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását.
- [98] A Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának – az erőszakos többszörös visszaeső vonatkozásában – valójában két önálló fordulata van.

- [99] A Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának első fordulata szerint, ha a büntetési tétel az első mondat szerint felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, akkor az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.
- [100] A Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának második fordulata szerint, ha a törvény – értelemszerűen a Btk. Különös Része – szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.
- [101] Mindez azonban nem önmagában, hanem – a már kifejtettek szerint – csupán akkor vet fel kérdést, ha ehhez a feltételes szabadságra bocsátásból kizárás törvényi kötelezése is társul.
- [102] 3.1. A Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának első fordulata esetében a törvény olyan esetben is életfogytig tartó szabadságvesztés kötelező kiszabását írja elő, amikor a felrótt bűncselekmény nem, illetve a felrótt bűncselekmények egyike sem lenne sújtható – a Btk. Különös Része szerinti törvényi tényállás szerint – életfogytig tartó szabadságvesztéssel.
- [103] A törvény ebben az esetben nem a büntetési tétel felső határának továbbemelését választja, hanem – a büntetési tétel felső határa 20 évet meghaladó esetére szólóan – a büntetést továbbfokozza a legsúlyosabb, határozatlan tartamú szabadságvesztés kiszabására kötelezéssel.
- [104] Ez esetben – értelemszerűen – az erőszakos többszörös visszaeső esetében az olyan bűncselekmény jöhet szóba, aminek alakzata nem tartozik a Btk. 44. § (1) bekezdése szerinti felsorolásba.
- [105] Ehhez képest pedig fogalmilag kizárt a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja szerinti rendelkezés alkalmazása, s értelemszerűen nem alkalmazható a 38. § (4) bekezdés *b)* pontja sem (mivel utóbbi a határozott tartamú szabadságvesztés kiszabása esetére vonatkozó).
- [106] 3.2. A Btk. 90. § (2) bekezdés második mondatának második fordulata alapján valójában két joghelyzet lehetséges.
- [107] Egyrészt az, ha a felrótt bűncselekmény a Btk. 44. § (1) bekezdés kimerítő felsorolásában szerepel, másrészt az, ha nem szerepel.
- [108] 3.2.1. Ha a felrótt bűncselekmény a Btk. 44. § (1) bekezdés kimerítő felsorolásában nem szerepel [tehát a Btk. Különös Része szerinti olyan bűncselekmény, amely életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő, ám a 44. § (1) bekezdésében nem listázott], akkor az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása kötelező.
- [109] Viszont – értelemszerűen – a feltételes szabadságból kizárás jogi alapja nem lehet a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja, s szintén értelemszerűen nem lehet a 38. § (4)

bekezdés *b)* pontja sem (mivel utóbbi a határozott tartamú szabadságvesztés kiszabása esetére vonatkozó).

[110] Az indítványozó alapügy szerinti perjogi helyzetében erről van szó. Ami – értelemszerűen – azt is jelenti, hogy az indítványozó esetében a feltételes szabadságból kizárásra, az erőszakos többszörös visszaesőkénti elkövetői mivolta alapján valójában nincs törvényi lehetőség. Az alapügyben eljáró másodfokú bíróság épp erről döntött.

[111] 3.2.2. Ha a felrótt bűncselekmény a Btk. 44. § (1) bekezdés kimerítő felsorolásában szerepel, akkor ez valójában azt jelenti, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondatának második fordulata a Btk. 44. § (1) bekezdése szerinti lehetőséget kötelezéssé teszi. S ekként az erőszakos többszörös visszaeső vonatkozásában már – a kifejtettek alapján – a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja válik alkalmazandóvá, ami pedig egyben a feltételes szabadságból kizárás törvényi kötelezését jelenti.

[112] S ehhez képest – perbírói belátástól függetlenül – a törvény eleve a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre kötelezést is jelentené.

[113] Ez azonban olyan spekulatív jogdogmatikai értelmezés lenne, ami figyelmen kívül hagyná, hogy az erőszakos többszörös visszaeső esetében, az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása kapcsán a Btk.-nak valójában két önálló rendelkezése van.

[114] Egyrészt az, ami a Btk. 42. § és 44. § (1)–(2) bekezdése szerinti, másrészt az, ami Btk. 90. § (2) bekezdés második mondat második fordulata szerinti.

[115] Kétségtelen, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés, mint büntetés meghatározása vonatkozásában a Btk. 42. §-a és 44. §-a szerinti szabályozás a perdöntő. Ami szerint pedig részint az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélet minden esetben perbírói választás lehetősége és csupán a feltételes szabadságból való kizárásra van törvényi kötelezés.

[116] Ehhez képest pedig a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondat második fordulata szerinti törvényi kötelezés, ami nem a büntetés meghatározására, hanem a büntetés kiszabására vonatkozó szabály, s mint ilyen az elkövetőnek nem a büntetendő (Btk. Különös Része szerinti) magatartásához képest, hanem az előéleti körülményéhez igazodóan ír elő büntetést, eleve nem léphet a Btk. büntetési nemre vonatkozó meghatározása helyébe.

[117] Az ugyanis azt jelentené, hogy nem csupán büntetésfokozásként, hanem önálló, egyedüli büntetési nemként lenne meghatározott.

[118] A büntetésfokozó törvényi szabály előírása pedig – a már kifejtettek szerint – nem léphet a büntetést meghatározó törvényi rendelkezés helyébe. Csupán a spekulatív jogdogmatikai értelmezés vezet ide, s annak következményeként az alkotmányossági probléma felvetésére.

- [119] 4. Az Alkotmánybíróság áttekintette az érintett jogszabályi környezethez fűződő jogalkalmazói értelmezéseket is. Az erőszakos többszörös visszaesőkről szóló 83/2010. BK vélemény értelmezte e fogalmat, míg a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontja és a Btk. – indítványban kifogásolt – 90. § (2) bekezdés második mondata együttes értelmezéséről pedig a Kúria Jogegységi Tanácsa a 3/2020. Büntető jogegységi határozatban foglalt állást.
- [120] 4.1. Az erőszakos többszörös visszaeső az a többszörös visszaeső, aki mindhárom alkalommal személy elleni erőszakos bűncselekményt követ el [Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pont c) alpont, vö.: 31. pont b) alpont].
- [121] Az erőszakos többszörös visszaesőkről szóló 83/2010. BK vélemény [módosításokkal egységes szerkezetben közzétette: 2/2023. (VII. 5.) BK vélemény] szerint az erőszakos többszörös visszaesőkénti elkövetés megállapítását csak a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontja szerinti, kimerítően felsorolt bűncselekmények miatti jogerős végrehajtandó szabadságvesztésre ítélet alapozza meg. A törvényi felsorolás értelmezéssel nem tágítható. A BK vélemény értelmében nem állapítható meg az erőszakos többszörös visszaesőkénti elkövetés, ha az elkövetőt az elbírálás alapjául szolgáló személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetését megelőzően már visszaesőként, különös visszaesőként, vagy akár többszörös visszaesőként elítélték ugyan, de ezek nem személy elleni erőszakos cselekmények miatt történtek. Ilyenkor az újabb – személy elleni erőszakos bűncselekmény miatti – elítélés is csak az „egyszerű” Btk. 459. § (1) bekezdés 31/b) pontja szerinti többszörös visszaesői elkövetés megállapítását alapozhatja meg.
- [122] Hasonlóképpen az sem alapozza meg az erőszakos többszörös visszaesést, ha a többszörös visszaesőnek minősülő elkövető nagyszámú – több évre visszamenő – elítélései között valamely három évnél korábban történt elítélés között van személy elleni erőszakos bűncselekmény, ám az emiatt kiszabott büntetés kiállításának vagy végrehajthatósága megszűnésének időpontja a visszaesés, többszörös visszaesés megállapítására, közvetlenül – az új elbírálandó cselekményhez viszonyítva – nem ad alapot.
- [123] Vagyis a többszörös visszaeséshez vezető láncolatos elítélések – a személy elleni erőszakos bűncselekmények miatti elítélések egymáshoz viszonyított három évnél hosszabb ideje esetén – sem vezetnek a Btk. 459. § (1) bekezdés 31/c) pontja szerinti elkövetői minőség megállapítására.
- [124] 4.2. A Kúria Jogegységi Tanácsa 3/2020. Büntető jogegységi határozata szerint az elvi kérdés a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontjának – miszerint a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét ki kell zárni, ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső – értelmezését illetően az volt, hogy az erőszakos többszörös visszaesővel szemben

kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kötelező kizárását mely bűncselekmények alapozzák meg.

- [125] A jogegységi határozat szerint az eldöntendő kérdés megválaszolásának kiindulópontja az, hogy minden bűncselekmény esetében, amelynél a Btk. Különös Része életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását teszi lehetővé, elvileg feltételes szabadságra bocsátásnak is van helye.
- [126] A Btk. 44. § (1) bekezdése – az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén – a bíró számára a feltételes szabadságra bocsátásból való kizárás lehetőségét teremti meg, taxatív felsorolva mindazon bűncselekményeket, amelyek esetében az eljáró bíró mérlegelésére bízta, hogy adott esetben él-e ezzel a lehetőséggel.
- [127] Ehhez képest a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjában két olyan esetkört határoz meg, amikor – az előző lehetőséghez képest – kötelező a feltételes szabadságra bocsátás kizárása. Eszerint akkor, ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső, illetve ha a felsorolt cselekményeket bünszervezetben követte el. Ezáltal a (2) bekezdés révén a törvény nem a kizárás lehetőségét teremti meg, hanem a kizárás lehetőségén belüli, kötelező eset alkalmazását írja elő.
- [128] A jogegységi határozat szerint a Btk. 44. § (1) és (2) bekezdésének egymást kiegészítő értelme az, hogy a feltételes szabadságra bocsátás kizárását megengedő (1) bekezdésben felsorolt bűncselekmények elkövetőjét akkor kell – mérlegelést nem tűrően – kizárni a feltételes szabadságra bocsátásból, ha e bűncselekmények valamelyikét erőszakos többszörös visszaesőként (alanyi meghatározottság) vagy bünszervezetben (tárgyi meghatározottság) követte el.
- [129] A Btk. 44. § (1) bekezdése tehát kifejezetten és kimerítően meghatározza, azon bűncselekmények körét, amikor van lehetőség a kizárás mérlegelésére. A 44. § (2) bekezdése pedig ezt a mérlegelést zárja ki, de csak ezen bűncselekmények esetében.
- [130] A jogegységi határozat megállapította, hogy életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátásból kizárásnak csak a Btk. 44. § (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények miatt van helye.
- [131] A Btk. 90. § (2) bekezdését illetően a jogegységi határozat szerint ez „az erőszakos többszörös visszaesővel szemben alkalmazandó egyfajta büntetékiszabást érintő automatizmus, törvényi kötelezés, törvény erejénél fogva kötelező. Ehhez képest kérdésként merül fel, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdésében írt rendelkezése és a 44. § (2) bekezdés *a)* pontja egymáshoz való viszonya, vagyis a 90. § (2) bekezdése alapján életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt erőszakos többszörös visszaeső feltételes szabadságra bocsátható-e. A Kúria álláspontja szerint igen. A már kifejtettekben következően a Btk. 90. § (2) bekezdése szerinti automatizmushoz nem járulhat eleve egy újabb automatizmus, ha már az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásához is egyfajta automatizmus útján jutunk el. Viszont ha az erőszakos többszörös visszaeső által elkövetett cselekmény eleve életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető (tehát nem csak a büntetési tétel felső határának emelése folytán), akkor a

44. § (2) bekezdés *a)* pontja alkalmazandó, nyilvánvalóan az (1) bekezdés által meghatározott körben. Másképpen szólva: a 90. § (2) bekezdése esetén is csak akkor lehet a feltételes szabadságra bocsátásból való kizáráshoz eljutni, ha a 44. § (1) bekezdése szerinti cselekményről van szó, és akkor lehet tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést kiszabni, ha ilyen cselekményt követett el az erőszakos többszörös visszaeső” (Kúria Jogegységi Tanácsa 3/2020. Büntető jogegységi határozat Indokolás IV/4. pont).

[132] 4.3. Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy a Kúria Jogegységi Tanácsa 3/2020. Büntető jogegységi határozatának a Btk. 90. § (2) bekezdése kapcsán kifejtett, s imént hivatkozott megállapítása – tartalmából és levont következtetéséből kitűnően – összhangban álló az Alkotmánybíróságnak jelen határozatában korábban kifejtettekkel. A Jogegységi Tanács álláspontja szerinti „automatizmus” kitétel jogdogmatikai alapja nyilvánvalóan – s értelemszerűen – a Btk. büntetésre és a büntetésfokozásra vonatkozó szabályozásának különféleségére, különlétére és külön tartására vonatkozó elvi alapállás.

[133] Ami egyben azt is jelenti, hogy az indítvány szerinti – s a Btk. 90. § (2) bekezdésére vonatkozó – kifogás szerinti kétséget valójában az uralkodó jogértelmezés eleve feloldotta.

[134] Megemlítenő, hogy az alapügyben másodfokon eljáró, s a jogerős döntést meghozó Pécsi Ítéltábla kifejezetten kitért erre. Eszerint:

„A büntetés kiszabását meghatározó tényezőket az elsőfokú bíróság alapvetően helyesen tárta fel, azonban az I. r. vádlott tekintetében azokat nem értékelte. Mindez arra vezethető vissza, hogy az I. r. vádlottal szemben úgy szabott ki életfogytig tartó szabadságvesztést, hogy a Btk. 44. § (2) bekezdés *a)* pontjára figyelemmel – tévesen – kizárta a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből. Azt helyesen állapította meg, hogy az I. r. vádlott erőszakos többszörös visszaeső, ezért a Btk. 90. § (2) bekezdése szerint a terhére rótt bűncselekmény büntetési tételkeretének kétszeresére emelt felső határa meghaladja a húsz évet, amely miatt vele szemben a törvény kötelező rendelkezése alapján életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.

Nem vette figyelembe azonban a Btk. 44. § (1) bekezdésének *a)–r)* pontjaiban írt rendelkezéseket, amelyek meghatározzák azokat a bűncselekményeket, amelyek elkövetése miatt az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a terhelt nem bocsátható feltételes szabadságra. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést a törvény kötelező rendelkezése alapján kizárólag a felsorolásban szereplő bűncselekményekért lehet kiszabni.

Tekintettel arra, hogy az I. r. vádlott bűnösségét a bíróság rablás büntetében és magánlaksértés büntetében állapította meg, és ezek a bűncselekmények a Btk. 44. § (1) bekezdésének *a)–r)* pontjaiban nem szerepelnek, a kötelezően életfogytig tartó

szabadságvesztésre ítélt I. r. vádlott esetében törvénysértően került sor a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárására.

Erre figyelemmel az ítéltőábra az I. r. vádlott esetében mellőzte a feltételes szabadságra bocsátás kizárására vonatkozó rendelkezést, és az életfogytig tartó szabadságvesztést a Btk. 81. § (1) bekezdése alapján halmazati büntetésként tekintette kiszabottnak” (Pécsi Ítéltőábra I.Bf.71/2019/55/II. ítélet, Indokolás [55]–[58]).

[135] 5. Az indítványozó a jogszabályi rendelkezéssel szembeni kifogásait az Alaptörvény IV. cikk (1) és a XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapította.

[136] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét azzal indokolta, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdés támadott szabálya elvonja a jogalkalmazói mérlegelés lehetőségét és egyúttal a bíróság intézményének fogalmi elemét képező döntési kompetenciát, lehetetlenné téve ezáltal az egyéniesített büntetéskiszabást. Álláspontja szerint az ellene folytatott büntetőeljárásban a bíróságnak nem volt lehetősége arra, hogy mérlegelje a büntetéssel arányban álló szankció alkalmazását, mert a büntetést valójában a támadott szabály megalkotásával a jogalkotó szabta ki. Ennek következtében pedig nem érvényesülhetett a büntetőeljárásokkal szemben támasztott, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó elvárás.

[137] Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésének sérelmét felvetve az indítványozó azt kifogásolta, miszerint a Btk. 90. § (2) bekezdésének támadott szabálya alkalmazásakor a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy az eljárásban értékelje az elkövetett jogellenes cselekmény súlyát, a társadalomra veszélyességet, továbbá a büntetéskiszabás körében jelentős egyéb szempontokat. Ennek következtében az ellene folytatott eljárásban sem szabhatott ki az eljáró bíróság olyan büntetést, amellyel a szabadsághoz való jogát a szükségesség és az arányosság követelményeinek megfelelően korlátozta volna.

[138] 6. Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése általános érvennyel deklarálja a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [49], [51]}. A szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog korlátozhatóságának kritériumait egyrészt az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szereplő, az alapjogi korlátozásra általában vonatkozó előírások, másrészt pedig az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésében rögzített, a szabadságmegvonás feltételeire vonatkozó konkrét szabályok határozzák meg. Az Alaptörvény IV. cikke a személyi szabadság korlátozásával, illetőleg az attól történő megfosztással kapcsolatosan a törvényességet állítja a középpontba, megkövetelve azt, hogy az elvonás csakis törvényben meghatározott okból és törvényben rögzített eljárás alapján történhet {3142/2013. (VII. 16.) AB határozat, Indokolás [18]}.

[139] Következetes az Alkotmánybíróság gyakorlata abban, hogy az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében a személyi szabadságot korlátozó rendelkezések akkor állnak

összhangban az Alaptörvénnyel, ha az általuk elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükséges és arányos {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [50]; 10/2021. (IV. 7.) AB határozat, Indokolás [22]}.

[140] A szabadság elvonásával kapcsolatos törvényi követelmények részletszabályai szükségképpen eltérőek lehetnek egymástól attól függően, hogy a szabadsághoz való jog korlátozására milyen okból kerül sor, ám valamennyi, az Alaptörvény IV. cikke szerinti, bármely okból történő korlátozás jogszerűségének elengedhetetlen feltétele, hogy egyfelől maradéktalanul teljesítsék az egyes törvényekben meghatározott anyagi jogi és eljárásjogi követelményeket, másfelől pedig ezen törvényi szabályok és az azokat alkalmazó eljárás is mindenben megfeleljen az Alaptörvényből fakadó előírásoknak {3238/2022. (V. 18.) AB határozat, Indokolás [21]}.

[141] Ehhez képest a „büntetőjog alaptörvényi korlátainak egyik legfontosabb eleme, hogy az egyén védelmet élvez a büntetőjogi eszközök állam általi önkényes felhasználásával szemben. A büntetőjogi szankciók alkalmazhatósága alkotmányos kereteinek szélső értékeit egyrészt az emberi méltósághoz (Alaptörvény II. cikk), a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog (Alaptörvény IV. cikk), másrészt a kínzásnak, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódnak és büntetésnek a tilalma (Alaptörvény III. cikk) jelöli ki. Az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése az Alkotmányhoz képest cizellálta a személyi szabadsághoz való jog tartalmát azzal, hogy kifejezetten nem zárja ki a szabadságtól való végleges megfosztás lehetőségét, azonban arra kizárólag szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt, jogerős bírói ítélet alapján, a szükségességi és arányossági kritériumok értelemszerű figyelembevételével kerülhet sor.

[142] A jogállamiságból, valamint az alapvető jogok lényeges tartalmának korlátozására vonatkozó alkotmányos tilalomból vezethető le, hogy a büntetések és az intézkedések alkalmazásával az állam milyen mértékben avatkozhat be az egyén életébe, korlátozhatja az alapvető jogait és szabadságát. Az Alkotmánybíróságnak ezzel kapcsolatban arra nincs felhatalmazása, hogy a jogalkotó mérlegelési szempontjait felülbírálja mindaddig, amíg a szankciórendszer koherenciájának, és ezáltal a jogbiztonságnak a sérelmét nem észleli. A koherens szabályozás alkotmányos célja az állami önkény kizárása” (Abh., Indokolás [56]–[57]).

[143] E felhatalmazás hiányában megállapítható, hogy a szankciórendszer kialakításakor a jogalkotónak – a cselekmény minősítéséhez képest – teret kell biztosítani a bírói mérlegelés számára. Olyan bírói mérlegelés, szabad működés biztosítására van szükség, amelyet a törvény bizonyos korlátok között tart, és a korlátok közötti tevékenység vonatkozásában sincs a bíró magára hagyva.

[144] 7. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes

és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül döntsön. Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye {14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266; 3001/2020. (II. 4.) AB határozat, Indokolás [42]}. Az alkotmányos szabály többek között azt kívánja meg, hogy a büntetőügyekben emelt vádról olyan bíróság hozzon döntést, amely független és pártatlan.

[145] 7.1. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a független és pártatlan bírósághoz való jog a tisztességes eljárás követelményrendszerének olyan lényeges eleme, amelynek érvényesülése nélkülözhetetlen a többi alkotmányos alapjog védelméhez. E követelmények nyújthatnak ugyanis garanciát arra, hogy a felek egyéni jogairól egy valóban semleges fórum hoz döntést. Másfelől a független és pártatlan bíróság a jogállamok működésének egyik legfontosabb alapelve. A demokratikus jogállamokban ugyanis nélkülözhetetlen, hogy a bíróság döntései a kötelező erő és a véglegesség igényével léphessenek fel. A bíróság pedig kizárólag akkor felelhet meg ezeknek a várakozásoknak, ha eljárásait függetlenül és pártatlanul, a tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerével összhangban folytatja {erről lásd: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]}. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes eljárás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlen érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik {Részletesen lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28], megerősítette: 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [38]}.

[146] Az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatában, többféle megközelítésben foglalkozott a tisztességes eljárás markáns garanciális elemeként a független bírósághoz való joggal. Az adott alapjog és a büntetéskiszabás viszonyrendszerét az Alkotmánybíróság a 13/2002. (III. 20.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) vizsgálta részletesen a régi Btk.-nak a középérték szerinti büntetés kiszabására irányadó szabálya kapcsán.

[147] Az Abh2.-ben a testület felidézte korábbi megállapítását arról, hogy az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami legális büntetés funkcióját: a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást. (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 576, 577.) A konkrét esetben úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy a Btk.-ban a középérték alkalmazása kapcsán általános érvénnyel, minden ügyre egyformán irányadó módon megállapított szabály nem tekinthető a bírói hatalom fő megnyilvánulását jelentő ítélezési tevékenységbe

történő olyan egyedi, külső beavatkozásnak, amely egyes ügyeket vagy az ügyek egy csoportját indokolatlanul elvonja az egységesen irányadó büntetéskiszabási rendelkezések hatálya alól. A támadott rendelkezés a döntés értelmében sem általában, sem egyedi ügyekben nem vonta el a bíróságtól a büntetés kiszabásával összefüggő mérlegelési jogot, ennél fogva a bíróságnak kellő mozgásteret hagyott ahhoz, hogy az ügyekben feltárt bűnösségi körülményeket súlyuknak megfelelően tudja értékelni (ABH 2002, 85, 98–99.).

[148] 7.2. Megjegyzi az Alkotmánybíróság, miszerint gyakorlatában megkülönbözteti az Alaptörvény XXVIII. (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog garanciarendszerébe tartozó független bírósághoz való jog és az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésében foglalt bírói függetlenség garanciarendszerét.

[149] Az Alkotmánybíróság a bírák függetlenségével kapcsolatos álláspontját elsőként a 38/1993. (VI. 11.) AB határozatában fejtette ki. Eszerint „a bírói hatalom sajátossága az, hogy a másik két, »politikai« jellegű hatalmi ággal szemben állandó és semleges” (ABH 1993, 256, 261.). „A bírói függetlenség az ítélezésre vonatkozik” és lényege abban rejlik, hogy a bírák a törvényeket és más normákat is önállóan értelmeznek (ABH 1993, 256, 262.). Az Alkotmánybíróság e gyakorlatát erősítette meg az 19/1999. (VI. 25.) AB határozatában. „A bírói függetlenség egyedi aspektusában [...] a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti, annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg” (ABH 1999, 150, 153.).

[150] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában – a bírák javadalmazásával összefüggésben – egyértelművé tette továbbá, hogy a bírói függetlenséget az igazságszolgáltatás függetlensége legfontosabb garanciájának tekinti. Egyúttal ugyanakkor elismerte: a bírói függetlenség „nemcsak igazságszolgáltatási vagy szervezési-igazgatási alapelv, hanem egyes elemeiben a bírói tisztséget viselő személy Alaptörvényben biztosított joga” {4/2014. (I. 30.) AB határozat, Indokolás [43]}. Egy másik ügyben megállapította, hogy „[a] bírák jogállásának lényeges eleme a személyes függetlenséggel, az elmozdíthatatlansággal összefüggésben a jogviszonyuk megszűnésének a szabályozása” {33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [87]}.

[151] 7.3. Az Alkotmánybíróság előzőekben bemutatott gyakorlatából kitűnően a bírói függetlenség „elsősorban a hatalommegosztással összefüggésben álló alkotmányos alapelv. Emellett azonban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy egyes elemeiben – a bírák javadalmazásával és szolgálati jogviszonyuk megszüntetésével összefüggésben – a bírák számára biztosított jog. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatából azt azonban nem lehet levezetni, hogy a bírói függetlenség a peres

eljárásban résztvevő felek alapvető joga lenne. A bírói függetlenség – még akkor is, ha egyes elemeiben a bírák részére biztosított jogként is értelmezhető – az alkotmányos államszervezet egyik központi rendező elve, amelynek célja az ítélezés befolyásmentességének garantálása, és egyúttal annak lehetővé tétele, hogy a bíró csak a törvénynek alárendelve, a belső meggyőződése alapján tudja meghozni döntését” {3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [32]}. Következésképpen a peres eljárásban résztvevőknek az Alaptörvény XXVIII. cikkében meghatározott tisztességes bírósági eljáráshoz van alapvető joguk.

[152] 8. Az Alkotmánybíróság az indítványozó érvelésével kapcsolatban a következőkre mutat rá.

[153] 8.1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt emlékeztet azon következetes gyakorlatára, amelynek értelmében nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. Ezt viszont olyan alkotmányossági vizsgálat keretében cselekszi, amelynek során figyelemmel van nemcsak az Alaptörvény textusára, hanem annak normatív és intézményes összefüggéseire, és ugyanígy tekintettel van a Btk. rendelkezéseire és intézményeinek koherenciájára. Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira {1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573–574., megerősítette pl.: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [42]; 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [54]}.

[154] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a visszaeső bűnelkövetők súlyosabb felelősségének büntetőjogi szabályaiban egy olyan büntetőpolitika normatív szabályai öltenek testet, amelyek tudatosan különböztetnek büntettes csoportok között. A többszörös bűnelkövetőkkel szemben alkalmazandó, súlyosabb szankcionálásukat megengedő szabályok kidolgozása az állami büntetőpolitika körébe eső, a jogalkotó döntési kompetenciájába tartozó kérdés.

[155] Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy ezen megoldások alkalmasak-e a kitűzött büntetőpolitikai célok elérésére. Vizsgálatában ezért az Alkotmánybíróság ez alkalommal sem a szabályozás helyességét, célszerűségét vagy hatékonyságát értékelte.

[156] Mindazonáltal az ismételt bűnelkövetés esetén irányadó szabályoknak is összhangban kell állniuk az Alaptörvény rendelkezéseivel. Így alkotmányossági megítélés tárgya lehet, hogy az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó rendelkezések

összhangban állnak-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog és a IV. cikkben foglalt szabadsághoz való jog követelményrendszerével.

- [157] 8.2. A jogalkotó feladata a büntetéskiszabási rendszer meghatározása. A büntetéskiszabási rendszer meghatározásában pedig számos választási lehetősége van. A választott büntetési rendszerben dönthet határozott büntetési rendszert jellemző büntetési nemekről és tartamokról, dönthet a bírói mérlegelésnek nagyobb teret engedő jogkövetkezmények törvényi meghatározásáról is.
- [158] A büntetéskiszabás feladatai – a tisztán határozott büntetési rendszeren kívül – minden büntetési rendszerben megoszlanak a jogalkotó és a bíró között. A jogalkotó és a bíró közötti arányok meghatározása sok körülménytől függ, ami – természetesen – azzal jár, hogy a jogalkotó jogkörének egy részét átruházza a jogalkalmazó bíróságra. A büntetéskiszabás törvényi szabályozása ezért kompetenciamegosztás a törvényhozó és a jogalkalmazó között.
- [159] A bírói függetlenség nem a törvény, illetve a törvény mikénti alkalmazásával kapcsolatos, hanem a törvény elé kerülő ténybeliség (benne az elkövető és az elkövetési magatartás) valósággal egyező megállapításában való, megállapításához vezető mérlegelés háborítatlansága iránti elvárás.
- [160] Vagyis a bírói függetlenség lényege, hogy valójában annak záloga, miszerint ne szülessen döntés bizonyítás nélkül, a bizonyítás, s annak eredményének mérlegelése, megállapítása zavartalan legyen, s az így megállapított alapról a jogra vont értékelés is háborítatlan legyen.
- [161] Ehhez képest a jogalkotó által kötelezően előírt szankció (életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása) és a bírói függetlenség követelménye önmagában nincs versengő viszonyban. A törvényi kötelező szabály a jogalkotó szabályozási lehetősége, de a bíró függetlenségét nem befolyásoló rendelkezés. Ám kétségtelen, hogy az alkalmazott jog jogdogmatikai értelmezése záloga annak, hogy az alkotmányossági elvárások érvényesülése biztosított legyen.
- [162] 8.3. Az indítvány hivatkozott az Alkotmánybíróság 23/2014. (VI. 15.) AB határozatában foglaltakra. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság indokoltnak tartotta rögzíteni, s egyben tágabb összefüggésbe hozni, elhelyezni a jelen határozatában – a támadott jogszabály vonatkozásában – kifejtett álláspontját.
- [163] 8.3.1. Előrebocsátja az Alkotmánybíróság, hogy a 23/2014. (VI. 15.) AB határozat tárgya – amint az a belőle egyértelműen kitűnik (vö.: Indokolás [26]) – nem az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó, hanem a halmazati büntetés súlyosításával összefüggő büntetőtörvényi rendelkezések alkotmányossági vizsgálata volt [támadott jogszabályhely régi Btk. 85. § (4) bekezdése, Btk. 81. § (4) bekezdése].

Szemben a jelen üggyel, amelynek tárgya az erőszakos többszörös visszaesőre vonatkozó büntetésfokozó törvényi rendelkezés [támadott jogszabályhely Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata].

[164] Lényeges különbség. Ennek mélyebb megértéséhez indokolt kitérni a két támadott törvényhely büntetőjogi rendeltetésének lényegére.

[165] Kétségtelen, hogy 23/2014. (VI. 15.) AB határozat egyaránt alaptörvényellenesnek ítélte a régi Btk. 85. § (4) bekezdését és a (vele rokon) Btk. 81. § (4) bekezdését, s azokat hatálybalépésük napjától kezdődő hatállyal megsemmisítette. Ezt követően a 2015. évi LXXVI. törvény 19. §-a 2015. július 1. napjától kezdődő hatállyal módosította a Btk. 81. § (4) bekezdését, s iktatta be a jelenleg is hatályos rendelkezést.

[166] Az Alkotmánybíróságnak a halmazati szabályozásra vonatkozó álláspontja a 23/2014. (VI. 15.) AB határozatban olvasható.

[167] 8.3.2. Az Alkotmánybíróság – a már kifejtettek szerint – tartózkodik attól, hogy egy büntetőpolitikai elgondolás, jogalkotói gondolkodás célszerűségi vizsgálatába kezdjen, avagy bonyolódjon. Az Alkotmánybíróság tartózkodik attól is, hogy elméletek, tudományos álláspontok döntőbírája legyen. Jogdogmatikai érvelés kapcsán, illetve jogdogmatikai érvelésként is csupán arra szorítkozik, hogy indokolt mértékben és mélységben feltárja és tisztázza a hatályos jog tartalmának a saját döntéséhez szükséges ismeretét. Ami elengedhetetlen ahhoz, hogy kívülről és felülről, az Alaptörvény szempontjából tudja vizsgálni az elé került ügyet, illetve az eldöntendő kérdést.

[168] Ehhez képest az indítványnak a – 23/2014. (VI. 15.) AB határozatra vonatkozó – hivatkozása kapcsán is csupán azt rögzíti, hogy a halmazatra vonatkozó és a visszaesésre vonatkozó (bár egyaránt büntetéskiszabási) szabályozás gyökeresen más alapokon álló és más irányú.

[169] A halmazatra vonatkozó szabályozás eredendő megfontolása a kiszabható büntetés limitálását célozza. Az Alkotmánybíróság elkerüli a halmazat kapcsán a bűncselekményi egység/többség kérdésének, a halmazatszámítás különféle elméleteinek, avagy az ítélezés halmazatot szűkítő/tágító gyakorlatának elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt terjedelmes kérdéseit és problémáit, miáltal elkerüli az abban gondolkodást is, hogy mindez felveti-e az ún. alkotott büntetőjog és az ún. „szerkesztett” büntetőjog kérdését.

[170] Mindezeket elkerülve az Alkotmánybíróság csupán azt rögzíti, hogy a halmazati büntetéskiszabás is büntetőpolitikailag választott eszköz. (Amint az összbüntetés is, aminek egyik addigi fajtájáról 1999-ben a jogalkotó lemondott.)

[171] A halmazati büntetéskiszabás lényege, hogy nem külön-külön szabnak ki minden egyes bűncselekményre büntetést, hanem egy büntetést szabnak ki, aminek felső határa pedig eleve kevesebb, mint az egyes bűncselekményekre kiszabható büntetések felső határának összege. Ez pedig azt jelenti, hogy a halmazati büntetés

kiszabásának alapvető, önmagában való lényege, hogy a halmazatban álló bűncselekményekre a Btk. Különös Része szerint kilátásba helyezett, kiszabható büntetések felsőhatárának számszaki összegét limitálja. Megjegyzi az Alkotmánybíróság, hogy ez nyilvánvaló korrekciója a minden bűn büntetést érdemel elvének, annak mechanikusságát racionalizálja, lehet mondani humanizálja.

[172] Ha viszont a halmazati büntetés erre szóló eszköz, akkor azt – ha már a jogalkotó ezt választotta – a rendeltetésének megfelelően kell használnia. Az Alkotmánybíróság amellett, hogy tartózkodik az adott büntetőpolitikai felfogás célszerűségi vizsgálatától, ugyanakkor – értelemszerűen – feladata, hogy a jogalkotói akarat normában testet öltő megnyilvánulását megvizsgálja, a jogi norma alkotmányosságát revízió alá vegye. A normavilágosság, az ellentmondásmentesség, végsősorban a jogépség védelmében.

[173] A 23/2014. (VI. 15.) AB határozatra okot adó jog esetében az alkotmányossági probléma éppen abban állt, hogy a kiszabható büntetés limitálására való jogi eszközt a jogalkotó a kiszabható büntetés szaporítására, büntetésfokozására használta fel. Nem a többszöri elítélés büntetésfokozó hatásáról volt tehát szó, hanem a halmazatként való egyszeri elítélés folytán olyan büntetés kiszabásáról, ami az egyes bűncselekményekre kiszabható büntetések felső határának összegét is meghaladja. Valójában ebből fakadt, ebben gyökerezett mindazon alkotmányossági deficit, aminek konzekvenciáját a 23/2014. (VI. 15.) AB határozat levonta. (Mindennek pedig semmi köze nem volt az Egyesült Államokbeli ún. három csapás törvényhez, lévén nem a harmadik elítélésről, hanem az elsőről volt szó.)

[174] 8.3.3. Jelen ügyben viszont másról van szó. A visszaesők súlyosabb büntetéssel fenyegetése a hatályos büntetőjogi rendszer olyan szerves része, amely alkotmányos indokon alapul és megfelel a büntetőjogi korlátozás alkotmányos kritériumainak. A visszaesők büntetőjogi felelősségének alapja az adott, elbírálásra váró és törvény által büntetni rendelt cselekmény, viszont az ismételt vagy többszöri elkövetésnek büntetésfokozó jelentősége van. A korábbi elítélés figyelembevétele nem a korábbi elbíráltság újraértékelését, hanem az ismételtség megállapításának ténybeli alapja jelenti.

[175] Kétségtelen, hogy a korábbi büntetettséget követő bűnismétlés a büntetőjogi tilalmak tudatos, ismételt megszegése, amivel az elkövető is tisztában van. Ehhez képest pedig a bűnismétlés speciális eseteiben, amint a különös, vagy a többszörös, avagy az erőszakos többszörös visszaesés esetében a felelősségfokozás nem önkényes, a büntetést érdemlőségen kívül büntetésfokozásban is megnyilvánuló szabályozás nem rendhagyó, hanem logikusan következő.

[176] A büntetettségi (előélet) figyelembevétele a jogbiztonság elvének megfelelő, mivel a jogerős elítélésnek van jelentősége. Az igazságszolgáltatásnak pedig nem csupán joga, hanem kötelessége is a jogerős döntéseknek jelentőséget tulajdonítani. A

súlyosabb felelősség, s azon alapulóan a súlyosabb büntetés pedig megfelel a tettebüntetőjog elvének. A tethhez mért felelősség és ahhoz mért büntetés elvárásának. Nem annak van jelentősége, hogy a korábbi elítélés nem tartott vissza, hanem annak, hogy az elkövető újbóli tette – általa tudottan és vállaltan – ismételtség. Az elkövető újabb tette magában hordozza ezt a – maga teremtetten – objektív felelősségfokozó megítélési alapot.

[177] A törvényhozónak pedig alkotmányos szabadságában áll az ismételtség okán súlyosabb büntetést kilátásba helyezni s végső fokon előírni. A szabályozás eleget tesz az arányosságnak, mivel – a tettebüntetőjog alapján állva – az erőszakos többszörös visszaeső esetében olyan elítéléseknek tulajdonít az ismételtség okán büntetésfokozásra alapot adó jelentőséget, amelyek tárgya, az adott bűncselekmények tárgyi súlya folytán kétségtelen erre alkalmas.

[178] Ehhez képest az indítvánnyal támadott szabályozás esetében a bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen összhangban állnak a büntetés alkotmányos rendeltetésével, ami a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzás. Mindemellett végül jelentősége van annak is, hogy az erőszakos többszörös visszaeső esetében a szabályozás a korábbi büntetettségnél – a visszaesés más esetével egyezően – csak viszonylag rövid időn belül tulajdonít jelentőséget.

[179] 8.4. A Btk. 90. § (2) bekezdése értelmezése esetében – s alapvetően jogdogmatikai értelmezés nyomán – felmerült a kiterjesztő, s a vádlott (indítványozó) hátrányára szóló értelmezés lehetősége. Éppen ezért volt szükség a 3/2020. Büntető jogegységi határozatra, amely az esetleges túlmenő, kiterjesztő értelmezés lehetőségét kizárta.

[180] Ehhez képest pedig azok a kérdések, miszerint ha valamely bűn büntetése, a halmazati fokozással bizonyos tartamot elér, akkor azt a törvény átváltja életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának nem csupán lehetőségére, hanem kötelezésére, legfeljebb büntetőpolitikai viták alapját jelenthetik.

[181] A büntetőpolitika kialakítása a jogalkotó feladata, az pedig önmagában nem eredményezi a szankciórendszer megbontását, ha meghatározott számú bűncselekmények elkövetése esetében, erőszakos többszörös visszaesőnek minősülő elkövetőt a jogalkotó életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel sújt, viszont a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből nem zár ki.

[182] Kétségtelen, hogy az indítványozót a jogerős döntés alapján nem érte – az indítványa szerint kifejtettekkel – sérelem, nem szenvedett el perbírói mérlegelés, bírói belátás lehetősége nélküli ítélezést.

[183] 9. Következésképpen a Btk. 90. § (2) bekezdése nem sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot és a IV. cikk szerinti szabadsághoz való jogot.

[184] Ekként az Alkotmánybíróság az indítványozó alkotmányjogi panaszát a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hende Csaba s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós alkotmánybíró helyett

Dr. Kozma Ákos s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró

- [185] A határozat rendelkező részét, amely azon alapszik, hogy az indítványozó életfogytig tartó elítélését eredményező törvényi rendelkezés nem valósítja meg az alkotmányjogi panaszban állított alapjogi sérelmet, támogattam.
- [186] 1. A határozat ugyanakkor egységesen bírálja el a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondatát („[...] Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy *a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető*, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”). Ez azt jelenti, hogy az indítványozó ügyében alkalmazott első fordulata mellett a *res iudicata* mint az alkotmányossági vizsgálat jogkövetkezménye a norma második fordulatra is kiterjed. Megjegyzem, az Abtv. 26. § (1) bekezdése értelmében konkrét normakontrollra irányuló alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság csak annak a normának az alkotmányosságát vizsgálhatja, amelyet a panaszos perében a (büntető) bíróság alkalmazott. Ha a testület át kíván térni más norma vizsgálatára (is), úgy – az Alaptörvény értelmében – az okoknak a határozat indokolásából ki kell derülnie.
- [187] A Btk. 90. § (2) bekezdés második mondat két törvényi fordulata között lényeges tartalmi különbség van. Emiatt az indokolásban annak kimondását követően, hogy „látszólag a IV. cikk (2) bekezdése ellenében álló, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása törvény erejénél fogva, eleve kötelező és annak kapcsán a feltételes szabadság lehetősége is törvény erejénél fogva, eleve kizárt” (Indokolás IV.1.8. pont), dedikált vizsgálatot kellett volna a testületnek lefolytatni. A Btk. 90. § (2) második mondatának első fordulata mellett, kifejezetten vizsgálni kellett volna azt, hogy a második fordulat is összeegyeztethető-e az Alaptörvény indítványban hivatkozott rendelkezéseivel. Ennek során azt kellett volna mérlegelni, hogy amennyiben „törvény erejénél fogva, perbírói belátástól függetlenül (végeredményként, láncolatosan) kötelezővé válik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása” (Indokolás IV.1.8. pont), akkor az miért nem sérti sem az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdését, sem pedig az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog részeként – a büntetőeljárás terheltje számára is – garantált független bírósághoz való jogot.
- [188] 2. Ebben a körben utalok arra, hogy vitathatónak, egyben szükségtelennek ítélem az indokolás azon megállapítását, amely szerint a bírói függetlenség pusztán a hatalommegosztással összefüggésben álló alkotmányos alapelveként, illetve az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése alapján egyes elemeiben a bírók részére biztosított jogként értelmezhető, amely nem minősül a felek alapvető jogának (Indokolás IV.7.3.). Álláspontom szerint „Az Állam” című rész 26. cikk (1) bekezdésében az Alaptörvény a

funkcionális hatalommegosztás rendjében rögzíti a bírói függetlenséget azzal, hogy a bíró törvénynek alávetett és speciális közjogi státussal bír, amely a döntéshozatal – akár a másik két hatalmi ágtól való – befolyásmentességét garantálja. Ebből az alaptörvényi rendelkezésből tehát valóban nem keletkezik alapjogi jogosultság a büntetőper terheltje számára. De a panaszos nem is erre az alkotmányos jogalapra hivatkozva terjesztette elő indítványát, hanem a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot sérelmezte. Ez utóbbi pedig kétségtelenül és „mindenki” számára elismert alapjog, így a panaszos számára is az. A perbeli esetben – szándékosan leegyszerűsítve – az volt a kérdés, hogy az elkövetett bűnre a törvény vagy a törvényi keretek között a bíró mondja-e ki a büntetés mibenlétét és mértékét. Ez a kérdés pedig a Btk. 90. § (2) bekezdése szerinti büntetés mindkét fordulata esetében felmerült (volna), ha a testület következetes *alkotmányossági* vizsgálatot folytatott volna le.

[189] 3. Végül szükségesnek tartottam volna az indítványozó által hivatkozott két alaptörvényi rendelkezés [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés és XXVIII. cikk (1) bekezdés] világosabb, az *alkotmányjogi dogmatikához* illeszkedő elhatárolását az elbírálás során.

[190] Ez nem csupán a két rendelkezés védelmi körének különbsége miatt, hanem annak okán is elengedhetetlennek mutatkozott volna, hogy a IV. cikk (1) bekezdésének esetleges sérelmét – amint arra a többségi indokolás is utal – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt alapjogi teszt alkalmazásával kellett volna megmérni (Indokolás IV.6. pont második bekezdése). Ennek az *alkotmányjogi dogmatikai* megfontolásnak az indokolásbeli kibontásával – véleményem szerint – a többségi indokolás adós maradt: nincsenek érvek arra nézve, hogy a támadott norma [Btk. 90. § (2) második mondat első és második fordulata] okoz-e az alapjogban korlátozást és ha igen, annak mi az alkotmányosan elfogadható szükségessége, esetleg az Alaptörvény keretein belül értelmezhető arányossága.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

[191] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

[192] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[193] A többségi határozat rendelkező részével egyetértek abban a tekintetben, hogy az erőszakos többszörös visszaesőkkel szembeni szigorúbb büntetéskiszabási szabályok nem alaptörvény-ellenesek, azonban azt részben eltérő indokok alapján látom megalapozottnak.

[194] 1. Az erőszakos többszörös visszaesők elleni szigorúbb büntetőjogi fellépés, ezen elkövetői kör súlyosabb szankcionálása büntetőpolitikai kérdés. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a büntetőpolitika helyessége és célszerűsége nem alkotmányossági kérdés, az Alkotmánybíróság csak a büntetőpolitikai alkotmányos korlátait állapíthatja meg.

[195] Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (IV. 15.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) hangsúlyozta, hogy „a többszöri bűnelkövetés súlyosabb büntetéssel fenyegetettsége alkotmányos indokokon alapul. A többszöri bűnelkövetés törvényhozói értékelése szükséges, mert ezzel különös jelentőséget tulajdonít a büntetőjogi normák megtartásának. A szigorúbb megítélés emellett azért is indokolt lehet, mert ezzel nyomatékot ad a büntető igazságszolgáltatás működésének” (Indokolás [58]–[59]). Úgy vélem, hogy ezek a gondolatok fokozottan érvényesek az erőszakos többszörös visszaesők esetében.

[196] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az állami büntetőhatalom monopóliumából egyértelműen következik a társadalmilag káros cselekményekkel szembeni büntetőjogi kontrollrendszer megteremtésének, a büntető igény érvényesítésének, a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás alkotmányos feltételek szerinti működtetésének kötelezettsége. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még akkor is, ha ezek az eszközök lényegüket tekintve súlyosan jogkorlátozók {61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281.; 31/1998. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1998, 240, 247.; 13/2002. (III. 20.) AB határozat; legutóbb: 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [58]}. Ilyen hatékony eszköz lehet az erőszakos többszörös visszaesők szigorúbb szankcionálása. Szem előtt kell

tartani azonban azt az Abh.-ban foglalt követelményt is, miszerint „[a] többszöri bűnelkövetés súlyosabb megítélése a büntetőjog hatályos rendszerében megfelel az alkotmányos büntetőjog követelményeinek, a törvényhozónak alkotmányos szabadságában áll a többszörös bűnelkövetést súlyosabban büntetni, azonban a büntetéssel történő jogkorlátozásnak is meg kell felelnie a büntetőjog alkotmányos követelményeinek” (Indokolás [59]).

[197] 2. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban vizsgálta a halmazati büntetés súlyosításával összefüggő jogszabályi rendelkezések alkotmányosságát. A támadott szigorúbb halmazati szabályok értelmében, ha valaki legalább három, személy elleni erőszakos bűncselekményt követett el, és azokat egy eljárásban bírálták el, akkor ezek közül a legsúlyosabb cselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedett. Amennyiben ez meghaladta a húsz évet, vagy egyébként a halmazatban lévő cselekmények közül valamelyik életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető volt, akkor életfogytig tartó szabadságvesztést kellett kiszabni. Jelen ügyben támadott jogszabályi rendelkezésekhez képest alapvető különbség, hogy a halmazati szabályok olyan bűnelkövetőre is vonatkozhattak, aki első alkalommal követett el egyszerre, vagy rövid időn belül három, személy elleni erőszakos bűncselekményt, de korábban még soha nem volt büntetve. Az erőszakos többszörös visszaesők azonban már büntetett előéletűek, korábban már két alkalommal elítélték őket.

[198] A felhívott alaptörvényi rendelkezések is eltérőek voltak jelen üggyhöz képest, mivel az Abh. alapvetően a jogbiztonság sérelmére tekintettel mondta ki a támadott jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét: „Az alaptörvény-ellenesség abban áll, hogy a jogalkotó nem teremtette meg maradéktalanul azokat a büntető anyagi jogi, illetve eljárási jogi feltételeket, amelyek lehetővé tennék, hogy – a terheltek eljárási pozíciójától függetlenül, tehát attól függetlenül, hogy a cselekményeiket egy vagy több eljárásban bírálják el – azonosak legyenek a büntetéskiszabási feltételek” (Indokolás [54]). Az Abh. szintén a B) cikkel összefüggésben vizsgálta azt a kérdést, hogy az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazása mennyiben felel meg a jogállami büntetési rendszerrel kapcsolatos alkotmányossági/alaptörvényi kritériumoknak. Az Abh. kimondta, hogy az elkövetett bűncselekmények súlyához igazodó, a büntetési rendszer alaptörvényi kritériumainak megfelelő differenciált büntetéskiszabást e speciális halmazati szabályok esetében az szolgált volna, ha a jogalkotó megteremtette volna a jogalkalmazói mérlegelés lehetőségét a határozott ideig tartó, illetve az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazhatósága között, amely lehetővé tenné az egyéniesített büntetés kiszabását.

[199] Mindebből következően megállapítható, hogy jelen ügy az Abh. alapjául szolgáló üggyől mind a támadott jogszabályok, mind a felhívott alaptörvényi rendelkezések tekintetében eltérő.

[200] 3. A büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazásának egyik legfontosabb garanciája, hogy a büntetés kiszabás megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között. A hatályos Btk. relatíve határozott modelljében a jogkövetkezményeket kizárólag a törvényalkotó határozhatja meg, a konkrét esetben történő alkalmazás esetén a kompetencia azonban megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között, a törvényi keretek megteremtik az elbírálás során az egyéniesítés lehetőségét. A büntetéskiszabási kompetencia megosztása nem jelent azonban „azonos mértékű” megosztást a jogalkotó és a jogalkalmazó között. A bűncselekménnyé nyilvánításnál és a büntetési rendszer kialakításánál a törvényhozó szabadsága széles körben érvényesül. Ebből következően az alkotmányosan elismerhető büntetési célokból nem következik, hogy a törvény a büntetés kiszabása körében ne írhatna elő orientáló jellegű, vagy kötelezően alkalmazandó szabályokat.

[201] 4. A jogalkotó az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben a büntetési rendszer leg súlyosabb büntetésének, a szabadságvesztésnek, akár az életfogytiglani szabadságvesztésnek a kötelező alkalmazását írja elő. Nem értek egyet a határozat azon állításával, miszerint az életfogytiglani szabadságvesztésre ítélet minden esetben perbírói választás lehetősége, és csak a feltételes szabadságból való kizárásra van törvényi kötelezés. Abban az esetben, ha az erőszakos többszörös visszaeső olyan bűncselekményt követ el, amely életfogytiglani szabadságvesztéssel is büntethető, és ez a bűncselekmény szerepel a Btk. 44 § (1) bekezdés szerinti felsorolásban, az életfogytiglani szabadságvesztés kiszabása és a feltételes szabadság kizárása egyaránt törvényi kötelezettség. Ebben az esetben, ugyan a perbírónak a terhelt magatartásának értékelésekor, a tényállásszerűség megállapításakor van mérlegelési lehetősége, a büntetés kiszabásakor azonban nincs választási lehetősége.

[202] Az Abh. a halmazati szabályok tekintetében rögzítette a jogalkalmazói mérlegelés szükségességét, mivel a terhelt számára nem volt előrelátható, hogy – a büntetőeljárások egy eljárásban, vagy külön-külön történő elbírálásától függően – milyen büntetéssel számolhat. Az erőszakos többszörös visszaesők esetén azonban nem ez a helyzet. Mivel többszöri elítélésről van szó, a harmadik bűncselekményt elkövető terhelt számára már ismert és előrelátható, hogy a harmadik bűncselekmény elkövetése esetén milyen büntetéssel számolhat.

[203] 5. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata a büntetőpolitikai célok, követelmények helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról dönten, azt azonban vizsgálhatja, hogy a büntetéskiszabás rendjével kapcsolatos szabályok megállapítása során hozott rendelkezései összhangban vannak-e az Alaptörvénnyel. Az erőszakos többszörös visszaesők esetén a büntetés kiszabási kompetencia erőteljesebben billen a jogalkotó felé, amely a szigorú büntetőpolitikai

fellépés eszközeinek egyik fontos része. Az Alaptörvényből nem következik, hogy a büntetés kiszabásnak minden esetben meg kellene oszlania a jogalkotó és a jogalkalmazó között, éppen ezért vannak kötelező büntetéskiszabási rendelkezések a Btk.-ban. Azon az alapon, hogy a jogalkotó az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben a Btk. 90. § (2) bekezdésével szigorúbb szankcionálást írt elő, bizonyos esetekben lehetővé téve az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazását, önmagában nem feltétlenül állapítható meg az alaptörvény-ellenesség. Véleményem szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezés alkotmányossági vizsgálata során azt kellett volna mérlegelni, hogy az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szigorúbb szankcionálás, jelen esetben a Btk. 90. § (2) bekezdés 2. mondata első fordulata alapján az életfogytiglani szabadságvesztés kiszabása esetén a bíró mérlegelési jogának részbeni elvonása igazolható-e a társadalom, a rend és a biztonság fenntartása mint Alaptörvényben védett értékek védelmében. Ezen az alapon az erőszakos többszörös visszaesőkkel szembeni szigorúbb fellépés alkotmányosan indokolt és elfogadható lehet.

[204] 6. Az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben sor kerülhet tényleges életfogytiglani szabadságvesztés kiszabására is. Lényeges azonban, hogy a kiszabott életfogytiglani szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása már nem a támadott 90. § (2) bekezdésén, hanem a Btk. további több rendelkezésén, és az azt értelmező egységes – kúriai jogegységi határozaton alapuló – bírói gyakorlaton alapul (jelen ügyben pont ezen az alapon nem került sor a feltételes szabadság kizárására). Éppen ezért véleményem szerint a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés kérdése jelen ügynek nem tárgya, annak értékelése nem szükséges a Btk. 90. § (2) bekezdése alkotmányosságának vizsgálatához.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró

[205] A párhuzamos indokolás 4., 5. és 6. pontjához csatlakozom.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [206] A határozat rendelkező részével nem értek egyet, a Btk. 90. § (2) bekezdésének második mondata alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítását ezért nem támogattam. Úgy vélem ugyanis, hogy az indítványozó által kifogásolt jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenessége megállapítható.
- [207] Részletes indokaim az alábbiak.
- [208] 1. Egyetértek a határozat azon megállapításával, miszerint a 23/2014. (VI. 15.) AB határozat tárgya nem az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó, hanem aalmazati büntetés súlyosításával összefüggő büntetőtörvényi rendelkezések alkotmányossági vizsgálata volt. Úgy vélem ugyanakkor, hogy az Abh. és a jelen ügy alapjául szolgáló alkotmányossági probléma közötti kapcsolat kétség kívül fennáll, ilyen módon az Abh.-ban tett megállapításokat a jelen ügyben is iránymutatásként kellett volna figyelembe venni.
- [209] Álláspontom szerint a halmazati három csapást vizsgáló Abh. és a jelenlegi ügy azonos, és ennek indokai az alábbiak.
- [210] 1.1 Álláspontom kiindulópontja mindenekelőtt az, hogy a régi Btk. Abh.-ban vizsgált rendelkezését, vagyis a régi Btk. 85. § (4) bekezdését a jogalkotó ugyanúgy a Mód.tv. rendelkezéseivel iktatta be, mint ahogyan a jelen ügyben kifogásolt jogszabályhely előzményét, a régi Btk. 97/A. §-át: előbbi a Mód.tv. 2. §-ával, míg utóbbit a Mód.tv. 4. §-ával.
- [211] 1.2. A két rendelkezés módosításához közös jogalkotói indokolás kapcsolódik, ami egyúttal azonos jogalkotói szándékot feltételez. Ennek értelmében a „törvény jelentősen szigorítja a személy elleni erőszakos bűncselekményeket elkövető bűnismétlők büntetőjogi megítélését. A törvénymódosítás a bűnhalmazatban lévő legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének felső határát a kétszeresére emeli, amennyiben azok közül legalább három, személy elleni erőszakos bűncselekmény. További szigorítást jelent, hogy amennyiben a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladja, vagy a halmazatban lévő bűncselekmények közül a törvény szerint valamelyikre életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható, az elkövetőre életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni. A törvény az erőszakos többszörös visszaesők esetében az e minősítést megalapozó, súlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos bűncselekmény büntetési tételének felső határát a kétszeresére emeli. További szigorítást jelent, hogy amennyiben a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladja, vagy a törvény szerint az újabb bűncselekményre életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható, az elkövetőre életfogytig tartó

szabadságvesztést kell kiszabni. Az erőszakos többszörös visszaesők esetében a büntetés enyhítésének nincs helye.”

[212] Úgy gondolom, hogy ez a közös jogalkotói szándék az Alaptörvény 28. cikkéből fakadóan is megkívánta volna, hogy az alkotmányossági vizsgálat szempontjaként jelenjen meg a jogszabály célja, továbbá annak meghatározásakor a jogszabály módosítására irányuló javaslat indokolása.

[213] 1.3. A fenti közös jogalkotói szándékon túl az Abh.-ban és a jelen ügyben vizsgált jogszabályhelyek között meglátásom szerint szoros tartalmi összefüggés is fennáll. Mindkét Mód. tv.-nyel bevezetett szabály az ismételt – harmadik alkalommal történő – bűnelkövetés súlyosabb szankcionálásáról rendelkezett hasonló megoldással: meghatározott esetekre előírta ugyanis, hogy a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedjen. Ha pedig a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladta, vagy a törvény szerint bármelyik bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető volt, az elkövetővel szemben kötelező jelleggel rendelt életfogytig tartó szabadságvesztést kiszabni.

[214] 1.4. Álláspontom szerint minderre figyelemmel a konkrét esetben meg kellett volna vizsgálni az Abh. megállapításait, azok közül is különösen a következőket.

[215] A visszaeső bűnözőkre irányadó hazai szabályozást is áttekintve az Alkotmánybíróság az Abh.-ban az alábbiakat állapította meg. „Az amerikai és szlovák szabályozásban ismertetett »három csapás« rendelkezésének a magyar jogban az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szabály feleltethető meg. Eszerint aki harmadik alkalommal követ el (visszaesést megalapozó) személy elleni erőszakos bűncselekményt – azaz már kétszer elítélték –, azzal szemben a büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik. Amennyiben ez meghaladja a húsz évet, vagy egyébként a cselekmény életfogytiglani szabadságvesztéssel is büntethető, akkor életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni. [Btk. 90. § (2) bekezdés]” (Indokolás [25]) Ennek ellenére az Abh.-ban az alkotmányossági vizsgálat tárgya nem az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó „három csapás” volt, hanem a halmazati büntetés súlyosításával összefüggő jogszabályi rendelkezések alkotmányosságának vizsgálata. (Indokolás [26])

[216] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság áttekintette a bűnismétlő elkövetői csoporttal szembeni szigorúbb szankciókiszabásnak, valamint a három elkövetést követő kötelezően alkalmazandó szabadságelvonásnak a hazai jogtörténeti előzményeit. Emellett összefoglalta a hatályos büntetési rendszer általános jellemzőit, a büntetés célját, valamint a szankciók meghatározásának módját.

[217] Döntésében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt szabályok alapján „a legalább három személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövetők esetében nem előrelátható, hogy mikor kerülhet sor a szigorúbb halmazati szabályok alkalmazására,

köztük az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező kiszabására. Ezen elkövetők esetleges eltérő eljárásjogi helyzete megteremti annak a lehetőségét, hogy ne azonos büntetőjogi fenyegetettséggel nézzenek szembe, amely kiszámíthatatlanná, és a címzettek számára előre nem láthatóvá teszi a Btk., valamint a régi Btk. kifogásolt rendelkezésének alkalmazását. Az alaptörvény-ellenesség abban áll, hogy a jogalkotó nem teremtette meg maradéktalanul azokat a büntető anyagi jogi, illetve eljárási jogi feltételeket, amelyek lehetővé tennék, hogy – a terheltek eljárási pozíciójától függetlenül, tehát attól függetlenül, hogy a cselekményeiket egy vagy több eljárásban bírálják el – azonosak legyenek a büntetéskiszabási feltételek” (Indokolás [53]–[54]). Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a támadott jogszabályi rendelkezések nem felelnek meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményének. Megállapította továbbá a kifogásolt rendelkezések Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközését az Abh. azért is, mert azok a büntetés kötelező alkalmazhatósága szempontjából azonosan kezelték a személy elleni erőszakos bűncselekmények kategóriájába tartozó valamennyi bűncselekményt, holott eltérő tárgyi súlyú büntető törvényi tényállásokról volt szó. Ezáltal nem volt lehetőség arra, hogy a bíróság minden egyes elkövetett cselekményt a tényleges súlya szerint értékeljen (Indokolás [62]–[63]).

[218] 2. A jelen határozat az indítványozó kifogásait az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai köréből a függetlenség követelménye alapján értékelte. Megállapítása szerint „a jogalkotó által kötelezően előírt szankció (életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása) és a bírói függetlenség követelménye önmagában nincs versengő viszonyban. A törvényi kötelező szabály a jogalkotó szabályozási lehetősége, de a bíró függetlenségét nem befolyásoló rendelkezés. Ám kétségtelen, hogy az alkalmazott jog jogdogmatikai értelmezése záloga annak, hogy az alkotmányossági elvárások érvényesülése biztosított legyen” (IV. rész 8.2.). A határozat (IV. rész 8.4.) szerint a kiterjesztő, és a vádlott (indítványozó) hátrányára szóló értelmezés lehetőségének kizárása miatt volt szükség a 3/2020. Büntető jogegységi határozatra, amely az esetleges túlmenő, kiterjesztő értelmezés lehetőségét kizárta. Ezért a többségi döntés arra a következtetésre jutott, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés nem sérti az Alaptörvénynek az indítványozó által felhívott rendelkezéseit.

[219] Adós maradt ugyanakkor a határozat érvrendszere az alapjogi korlátozásnak az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt tesztje szerinti vizsgálatával. Ennek hiányában nem tartottam megalapozottnak a határozatban levont következtetést. Az alapjogi teszt ugyanis jelen ügyben álláspontom szerint eltérő, a határozat rendelkező részével ellentétes következtetésre vezet az alábbiak szerint.

[220] 2.1. Álláspontom kiindulópontja, hogy a büntetőeljárás lefolytatása során a bíróságnak a büntetőjogi felelősségről kell döntenie. Ennek során a bírói tevékenység része a tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése, majd a büntetőjogi felelősség megállapítása esetén a bűncselekmény minősítése és a büntetéskiszabás. Ahogyan arra Király Tibor is rámutat „[a] bírói ítélet nem lehet pusztán jogszabályok mechanikus alkalmazása; a büntetéskiszabásban mindig érvényesülnie kell az igazságosság és az arányosság követelményének.” A törvényalkotó a Btk. 80. paragrafusához kapcsolódóan –, amely a büntetéskiszabásról szól – maga is azt hangsúlyozza, hogy „[a] büntetéskiszabás megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között” A büntetéskiszabás során a Btk. alapján értékelni kell a vádlott javára és terhére eső alanyi és tárgyi bűnösségi körülményeket. Hogyan tudja ugyanakkor az eljáró bíró értékelni a vádlott javára és terhére eső alanyi és tárgyi körülményeket, ha kötelező a törvény szerinti büntetést kiszabni? Ekkor nem érvényesül a törvényhez fűzött indokolásnak az a kötelező megállapítása, amely szerint a büntetéskiszabás megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között.

[221] 2.2. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye {14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266; 3001/2020. (II. 4.) AB határozat, Indokolás [42]}. A tisztességes eljáráshoz való jog egyes részjogosítványainak az érvényesülése, valamint azok Alaptörvénnyel való összhangja ugyanakkor az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében rögzített általános alapjogvédelmi teszt alkalmazásával vizsgálható {3031/2017. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [61]}. Ez a megközelítés összhangban áll az Alkotmánybíróság következetes – régóta töretlen – gyakorlatával {26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [34]}.

[222] Ennek megfelelően álláspontom szerint a független bírósághoz való jog részjogosítvány korlátozását a konkrét esetben az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt alapjogi teszt alkalmazásával kellett volna megvizsgálni.

[223] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatára figyelemmel az alapjog-korlátozás vizsgálata során álláspontom szerint kiemelt jelentőséget kellett volna tulajdonítani annak, hogy a független bírósághoz való joggal – és ezáltal az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével – összhangban álló büntetéskiszabás a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti sajátos feladatmegosztás eredménye. Ebben a büntetési rendszerben a szankció meghatározásának jogát a jogalkotó és a jogalkalmazó együttesen gyakorolja. A törvényhozó megállapítja az egyes bűncselekményekhez kapcsolódó számba jöhető büntetési nemeket és intézkedésfajtákat, rögzíti a büntetési tételkereteket (a büntetési tétel alsó és felső határát), valamint a büntetés kiszabásával összefüggő egyes körülményeket és elveket. A bíróságnak az egyedi ügyekben a büntetés mértékének megállapítása során ezek között van szabad

mozgástere (Abh2., ABH 2002, 85, 91.; hasonlóan lásd: Abh., Indokolás [40]). A jogalkotó tehát kereteket ad a bíróságok számára a konkrét büntetés mértékének eldöntéséhez. A bíróságok pedig ezen keretek között, figyelemmel az elkövetett cselekményre és az elkövető személyére, meghatározzák a konkrét esetben alkalmazandó szankciót.

[224] Az Alkotmánybíróság ezen gyakorlatának jelentőségét jól mutatja, hogy a büntetés kiszabásának elvei körében a Btk. 80. §-ában rögzített szabályozás normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolásban maga a jogalkotó is az Abh2. utalt tételeire hivatkozik. Az indokolás kiemeli, hogy a „Btk. büntetési rendszerében a szankció meghatározásának joga megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között.» A bíróság a törvény által meghatározott büntetési minimum és maximum keretei között, a konkrét eset körülményeire tekintettel határozza meg a büntetés nemét és mértékét.”

[225] A bíróság függetlensége mind az Alkotmánybíróság gyakorlata, mind pedig a jogalkotó indokolásban kifejtett egyértelmű szándéka szerint ezen feladatmegosztás keretei között értelmezhető. Az egyensúlyi helyzet a feladatok megosztásában egyúttal a függetlenség alkotmányos korlátozását jelenti {hasonlóan lásd: 3031/2017. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [56]}. Az egyensúlyi helyzet megszűnését eredményező korlátozás ezért ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.

[226] Ilyen, a bíróság függetlenségének alkotmányos korlátozását eredményező és ezáltal a független bírósághoz való jogból fakadó garanciákat érvényre juttató egyensúlyi helyzet a jogalkotó és a bíróságok közötti feladatmegosztásban az indítványban kifogásolt szabály esetében véleményem szerint az alábbiak miatt nem áll fenn.

[227] 2.3. Az indítványozó által a jelen ügyben sérelmezett jogszabályi rendelkezés, vagyis a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben írja elő meghatározott esetekben konkrét jogkövetkezmény alkalmazását. Ebben a körben tehát korlátozza a bíróságok büntetéskiszabási tevékenységét és a jogalkalmazó rovására befolyásolja azt az egyensúlyi helyzetet, amely a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti feladatmegosztásban testesül meg. Álláspontom szerint ezért a konkrét esetben meg kellett volna vizsgálni az alapjogi korlátozás szükségességét és arányosságát.

[228] 2.4. A korlátozás szükségességét vizsgálva álláspontom szerint figyelembe kellett volna venni, hogy a kifogásolt rendelkezéssel a jogalkotó a többszöri bűnelkövetést kívánta az általánosnál hátrányosabb jogkövetkezménnyel sújtani.

[229] A kifogásolt jogszabályhely ezen sajátosságát érintően irányadónak tartom az Alkotmánybíróság korábbi megállapításait, amelyeket a bűnisméltés esetére irányadó súlyosabb felelősségre vonás kapcsán tett. Így elsődlegesen azt, hogy a többszöri

bűnelkövetés súlyosabb büntetéssel fenyegetettsége alkotmányos indokokon alapul. A többszöri bűnelkövetés törvényhozói értékelése szükséges, mert ezzel különös jelentőséget tulajdonít a büntetőjogi normák megtartásának. A szigorúbb megítélés emellett azért is indokolt lehet, mert nyomatékot ad a büntető igazságszolgáltatás működésének. A törvényhozónak alkotmányos szabadságában áll a többszörös bűnelkövetést súlyosabban büntetni, azonban a büntetéssel történő jogkorlátozásnak is meg kell felelnie a büntetőjog alkotmányos követelményeinek.

[230] Az alkotmányosan elismerhető büntetési célokból továbbá nem következik, hogy a törvény a büntetés kiszabása körében ne írhatna elő orientáló jellegű vagy éppen kötelezően alkalmazandó szabályokat. Ennek azonban korlátja, hogy alkotmányosan igazolható cél érdekében kell történnie, amelynek során tiszteletben kell tartani az Alaptörvényben kifejezetten szereplő büntetőjogi garanciákat, valamint a büntetőjogra irányadó további alapelveket és az alapvető jogokat. (Abh., Indokolás [58]–[59])

[231] Minderre figyelemmel úgy vélem, hogy a független bírósághoz való jognak a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondatában foglalt szabállyal megvalósuló korlátozása szükségesnek minősíthető.

[232] 2.5. A korlátozás arányosságát vizsgálva megítélésem szerint a következő szempontoknak kellett volna jelentőséget tulajdonítani.

[233] A Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata az erőszakos többszörös visszaesők esetében akkor, ha a büntetési tétel felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, kötelezően írja elő a bíróság számára meghatározott jogkövetkezmény, életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazását. Ezáltal a rendelkezés hatálya alá eső esetekben kizárja annak lehetőségét, hogy a bíróság a cselekmény súlyának szem előtt tartása mellett megfelelően értékelhesse az elkövető társadalomra veszélyességét, a bűnösség fokát, az egyéb súlyosító és enyhítő körülményeket, és azok eredményeként, valamint a szankció alkalmazásával összefüggő általános és a konkrét bűncselekmény esetében irányadó különös szabályok ismeretében mérlegelje az alkalmazandó jogkövetkezményt. Nem teszi lehetővé a bíró belső meggyőződése szerinti, a lelkiismeretének megfelelő, egyéniesített döntés meghozatalát.

[234] Ez ellentétben áll azokkal a követelményekkel, amelyek az Alkotmánybíróság – fent bemutatott – gyakorlatából, valamint a jogalkotónak a Btk. 80. §-ához fűzött indokolásában megjelenő szándékából is kifejezetten következnek. Holott ezen követelmények szerint a büntetőjogi szankciórendszer alakításában, azon belül éppen a büntetés mértékének megállapításában – a jogalkotó mérlegelési joga mellett – a bírói mérlegelés lehetőségének alkotmányos értéket is hordozó és ezért védelmezendő szerepe van. Az egyéniesített büntetéskiszabás és ezen keresztül az

alkotmányosan is igazolható preventív büntetési célok érvényre juttatása ugyanis ténylegesen csak ezen keresztül valósulhat meg. (Abh2., ABH 2002, 85, 94.)

- [235] Álláspontom szerint a konkrét esetben figyelemmel kellett volna lenni arra is, hogy – ahogyan arra az igazságügyi miniszter is utalt *amicus curiae* beadványban – a Btk. általános része néhány esetben kivételt enged a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondatában foglalt kötelező szabály alkalmazása alól. Így a kísérlet, a kóros elmeállapot, valamint a kényszer és a fenyegetés egyes eseteiben megengedi a büntetés korlátlan enyhítését. Ezek a rendelkezések ugyanakkor csak kivételesen, a szabály hatálya alá tartozó esetek elenyésző részében teszik lehetővé az alkalmazandó jogkövetkezmény bírósági mérlegelését. Úgy vélem, ezek a szabálysértések a korlátozás arányosságát önmagukban nem garantálják.
- [236] Hangsúlyozom, hogy a független bírósághoz való jogból véleményem szerint nem következik, hogy a büntetés kiszabása körében törvény ne írhatna elő orientáló jellegű vagy éppen kötelezően alkalmazandó szabályokat. Így az, hogy a támadott rendelkezés konkrét jogkövetkezmény kötelező alkalmazását írja elő meghatározott feltételek teljesülése esetére, önmagában nem teszi azt alaptörvény-ellenessé. A bírói mérlegelés szempontjaként ugyanakkor a jogalkotó az Alaptörvényből fakadóan csak olyan kötelező szabályt határozhat meg, amely összhangban áll a büntetőjog alkotmányos garanciarendszerével, és annak részeként a független bírósághoz való jogból fakadó követelményekkel.
- [237] Ez utóbbi feltétel a kifogásolt rendelkezés esetében véleményem szerint nem teljesül. A Btk. 90. § (2) bekezdés támadott 2. mondata ugyanis nem csupán a szabadságvesztés kötelező alkalmazását írja elő, hanem azt, hogy életfogytig tartó szabadságvesztést, sőt egyes – a Btk. 90. § (2) bekezdése, valamint a 44. § (1) és (2) bekezdései együttes alkalmazásával érintett – esetekben, a 3/2020. Büntető jogegységi határozatra is figyelemmel a bíróságnak TÉSzt kell kiszabni. Ilyenkor a bíróságnak a büntetés kiszabása körében nincs mérlegelési joga. Ennek különös súlyt ad, hogy a legsúlyosabb kiszabható büntetési nem legsúlyosabb formáját rendeli a bíróság számára kötelezően alkalmazni. A szankció meghatározásával összefüggő ezen korlátozás tehát a Btk. egyéb rendelkezéseihez mérten is kivételes.
- [238] A támadott szabály ilyen módon az egyedi ügyekben elvonja a bíróságoktól a büntetés kiszabásával összefüggő mérlegelési jogot. Így meghatározott körben kizárja a bíróság mérlegelésén alapuló differenciált büntetés-kiszabást. Ez pedig a büntetés kiszabásához való jog aránytalan korlátozását jelenti.
- [239] Mindezekre tekintettel az az álláspontom, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata a hatálya alá tartozó esetekben aránytalanul korlátozza az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog lényegét adó bírói mérlegelés lehetőségét az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben alkalmazható szankció kiszabását érintően. Megszünteti továbbá a jogalkotó és a

bíróságok közötti sajátos feladatmegosztás egyensúlyát. A Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata ezért véleményem szerint alaptörvény-ellenes.

- [240] 3. Hangsúlyozom, hogy álláspontom szerint a többszöri bűnelkövetés súlyosabb büntetéssel fenyegetettsége önmagában nem ellentétes az Alaptörvényből fakadó követelményekkel. Sőt szükséges, mert kiemelt jelentőséget tulajdonít a büntetőjogi normák megtartásának és nyomatékot ad a büntető igazságszolgáltatás működésének. A törvényhozónak alkotmányos szabadságában áll a többszörös bűnelkövetést súlyosabban büntetni, azonban a büntetéssel történő jogkorlátozásnak is meg kell felelnie a büntetőjog alkotmányos követelményeinek.
- [241] Tekintettel továbbá arra, hogy a büntetőjogi szankciók az állampolgárok alapvető jogainak legsúlyosabb korlátozását jelentik, különösen fontosnak tartom, hogy a büntetőjogi jogkövetkezményeket megfelelő garanciák mellett lehessen alkalmazni. Az egyik legfontosabb garancia pedig – az Alkotmánybíróság gyakorlatából fakadóan is – megítélésem szerint az, hogy ugyan a jogkövetkezmények törvényi szabályait kizárólag a törvényalkotó dolgozza ki, az egyedi esetben történő szankcióalkalmazás során a kompetencia megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között.
- [242] Ez utóbbi garancia a kifogásolt rendelkezés, a Btk. 90. § (2) bekezdés második mondata esetében véleményem szerint nem teljesül. A támadott szabály voltaképpen elvonja a bíróságoktól a büntetés kiszabásával összefüggő mérlegelési lehetőségét az egyedi ügyekben történő szankcióalkalmazás, a jogkövetkezmény egyediesítése során. Így meghatározott körben kizárja a bíróság mérlegelésén alapuló differenciált büntetéskiszabást.
- [243] Ezért a támadott jogszabályi rendelkezés – mind az Alkotmánybíróság gyakorlatából, mind a jogalkotónak a Btk. 80. §-ához fűzött indokolásában megjelenő szándékából következően – véleményem szerint alaptörvény-ellenes, sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványát.

Budapest, 2025. december 16.

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett